

Патышалар

Биринжи китап

Гириш

Шамувел пыгамбер ве *Патышалар* китапларында Ысрайыл шалыгының ир дөвүрдөн тә онуң ахыркы гүнлерине ченли болуп гечен тарыхы беян эдилейәр.

Бу китапта Давут пыгамберинң өмүриниң ахыркы гүнлери барада гүрүң берилейәр. Ол инди гаррап, яшы бирчене баран гожа, саглыгының хем өңкүлиги ёк. Давут пыгамбер ысрайыл халкына баштутанлык этмегин инди өзүне аңсат дәлдигине дүшүнйәр. Шонуң үчин-де, ол оглы Сүлейманы патышалыга беллейәр.

Сүлейман патышалыга белленилеңде, шейле улы халка баштутанлык этмек үчин Худайдан илки билен пәхим-пайхас дилейәр. Сүлейманың бу дилеги Худайың гөвнүне яраяр. Шонуң үчин-де, Ол шейле диййәр: «Өзүне узак өмүр, байлык дилемән я-да душманларыңың өлүмини дилемән, эйсем ягшы-яманы сайгарар ялы, акыл-пайхас диләниң үчин, Мен саңа дилән задыңы берйәрин. Мен саңа өңкүлериң хич биринде болмадык ве сенден соң хем хич кимде болуп билмежек акыл-пайхас, аңдүшүнже берерин» (3:11-12).

Шунлукда, Сүлейман пыгамбер Худайың берен пәхим-пайхасы

билен ысрайыл халкына 40 йыл баштутанлык эдйәр, Худая сежде этмек үчин илкинжи ыбадатхананы гурияр, пәхим-пайхаслар китабыны язар. Ол өз дөврүниң иң танымал патышаларының бири боляр. Йөне онуң ченденашалыга йыкгын эдендигини хем белләп гечмелидир. Мысал үчин, онуң дөврүндө халкдан йыгналан салгыдың мукдары хас-да артыр, аялдыр гырнакларының саны жуда көп боляр.

Сүлейман арадан чыкандан соң онуң патышалыгы Демиргазык ве Гүнорта патышалыкларына бөлүнйәр. Демиргазык патышалыгы Ысрайыл, Гүнорта патышалыгы хем Яхуда атлары билен беллидир. *Патышалар* китапларының икисинде хем Ысрайыл ве Яхуда патышалыкларың Худайың буйрукларына нәдережеде табын боландыклары беян эдилейәр. Патышаларың диңе бирнөчеси Реббин буйрукларына табындылар. Бейлеки патышалар болса өз битабынлыклары зерарлы өзлерини ве тутуш халкы Худайың жезасына сезевар этдилер. Шалыкларың аман галан раятлары Ашур ве Бабыла сүргүн эдилеңде, Ысрайыл ве Яхуда патышалыкларының

хөкмүрөванлыгы тамамланяр. Иерусалимиң ве ыбадатхананың диварлары бабыллылар тарапындан вейран эдилйэр. Эмма вагтың гечмеги билен Яхуда патышалыгы гайтадан дикелдилйэр. Бу вака-

лар *Эзра* ве *Нехемя* китапларында беян эдилйэр.

Бу китапда Ыляс пыгамбер бара да хем гүррүң берилйэр. Ол Худайың гүйжи аркалы мугжызалардыр гудратлары гөркезен пыгамбердир.

Мазмуны

Давудың патышалыгы тамамланяр	1:1–2:12
Сүлейман патыша сайланыляр	2:13–46
Сүлейманың шалыгының ирки йыллары	3:1–4:34
Ыбадатхана гуруляр	5:1–8:66
Сүлейманың шалыгының соңкы йыллары	9:1–11:43
Патышалык бөлүнйэр	12:1–22:53
Демиргазык тирелери гозгалаң турузяр	12:1–14:20
Ысрайылың ве Яхуданың патышалары	14:21–16:34
Ыляс пыгамбер	17:1–19:21
Ысрайыл патышасы Ахап	20:1–22:40
Яхуда патышасы Ехошапат ве Ысрайыл патышасы Ахазя	22:41–53

1-нжи бап

Давут патышаның өмрүниң соңкы йыллары

¹Давут патыша гаррап, яшы бирчене етипди. Онуң үстүни нэче япынжа билен басырсалар-да, ол йылнып биленокды. ²Шонда онуң көшк эмелдарлары оңа: «Сизиң алыхезретиңиз, сизиң үчин бир яш бой гыз гөзлесинлер; ол гыз патышаның хузурында дуруп, оңа хызмат этсин, женабым патыша голай ятып, оны гыздырсын» дийдилер. ³Шейдип, олар тутуш Ысрайылда гөрмегей, бой гызың гөзлегине чыкдылар ве шунемли Абышаг атлы бир гызы тапып, оны патышаның хузурына гетирдилер. ⁴Гыз гаты гөрмегейди. Ол патыша серетди, оңа хызмат этди, йөне патыша оңа янашмады.

Адонья өзүни патыша дийип ыглан эдйэр

⁵Давудың Хагытдан болан оглы Адонья текепбирлик билен: «Мен патыша боларын» дийди. Ол өзи үчин сөвеш арабаларыны, сөвеш арабалы эсгерлери хем-де өңүнден йөрэр ялы элли саны эсгер тайынлады. ⁶Какасы Давут хич хачан оңа: «Нэме үчин бейле этдиң?» диймэнди. Адонья Абшаломдан соң доглан гаты гөрмегей огланды. ⁷Адонья Серуяның оглы Ёвап ве Абятар руханы билен дил дүвүшди. Шейдип, ол икиси Адоньяның тарапында болды. ⁸Эмма Садок руханы, Ехояданың оглы Беная, Натан пыгамбер, Шимги, Реги хем-де Давудың батыр йигитлери Адоньяның тарапында дэлдилер.

⁹Адонья Эйрогелиң голайындакы Йылан гаяның янында гоюнлары,

семиз өкүзчелери ве маллары гурбанлык берип, әхли доганларыны, патышаның огулларыны, Яхуданың әхли көшк эмелдарларыны чагырды. ¹⁰Эмма ол Натан пыгамбери-де, Бенаяны-да, Давудың батыр йигитлерини-де, өз доганы Сүлейманы-да чагырмады.

Сүлейман патыша дийлип ыглан эдилйәр

¹¹Соңра Натан пыгамбер Сүлейманың әжеси Батшеба шейле дийди: «Сен Хагытың оглы Адоныяның патыша боландыгыны ве женабымыз Давудың мундан хабарының ёкдугыны эшитмединми? ¹²Инди мен саңа оглуң Сүлейман икиңизиң өз жаныңызы халас этмегиниз үчин бир маслахат берейин. ¹³Сен дессине Давут патышаның янына гит-де, ондан: „Эй, женабым, сен менден соң сениң оглуң Сүлейман патышалык эдер, ол мениң тагтымда отурап дийип, маңа ант ичмединми нәме? Онда нәме үчин хәзир Адоныя патышалык эдйәр?“ дийип сорагын. ¹⁴Онсоң сен шол ерде патыша билен геплешип дуркаң, мен сениң ызыңдан гирип, сениң айдалларыңы тассыкларын».

¹⁵Шейдип Батшеба патышаның ички отагына гелди. Патыша гаты гаррапды; шунемли Абышаг оңа середйәрди. ¹⁶Батшеба патышаның өңүнде дыза чөкүп тагзым этди. Патыша ондан: «Нәме арзың бар?» дийип сорады. ¹⁷Батшеба оңа: «Эй, мениң женабым: „Менден соң сениң оглуң Сүлейман патышалык эдер, ол мениң тагтымда отурап“ дийип, маңа Худайың Ребден ант ичипдиң. ¹⁸Эмма хәзир Адоныя патышалык эдйәр, сениң бу затлардан хабарың ёк. ¹⁹Ол биртопар семиз өкүзчелери, маллары хем-де

гоюнлары гурбанлык берип, патышаның әхли огулларыны, Абытар руханыны, гошун серкердеси Ёвабы чагырды, йөне ол гулуң Сүлейманы чагырмады. ²⁰Эй, женабым, хәзир бүтин ысрайыл халкының гөзи сендедир. Сен женабымдан соң, онуң тагтында кимиң отурмалыдыгыны оlara айт. ²¹Ёгсам женабым дүнийәден өтенден соң, мен ве оглум Сүлейман этмишли сайыларыс» дийди.

²²Батшеба патыша билен геплешип дурка, Натан пыгамбер гелди. ²³Патыша: «Натан пыгамбер шу ерде» дийип хабар бердилер. Ол патышаның хузурына гелди ве йүзин дүшүп, оңа тагзым этди. ²⁴Натан оңа шейле дийди: «Эй, женабым, сен: „Менден соң Адоныя патышалык эдер, ол мениң тагтымда отурап“ дийип айтдыңмы нәме? ²⁵Адоныя бу гүн гидип, биртопар семиз өкүзчелери ве маллары, гоюнлары гурбанлык берип, патышаның огулларының барыны, гошун серкерделерини ве Абытар руханыны чагырды. Олар Адоныя билен биле ийип-ичип: „Яшасын Адоныя патыша!“ диййәрлер. ²⁶Йөне Адоныя мен гулуңы, Садок руханыны, Ехояданың оглы Бенаяны ве гулуң Сүлейманы чагырмады. ²⁷Эгер бу иш женабым патышаның табшырыгы боюнча болан болса, онда нәме үчин гулларыңа женабым патышадан соң тагтда кимиң отурмалыдыгыны айтмадың?»

²⁸Давут патыша: «Батшебаны мениң яныма чагырың» дийди. Батшеба патышаның хузурына гелип, онуң өңүнде дурды. ²⁹Патыша Ребден ант ичип, шейле дийди: «Жанымы хер мушакатдан гутаран Реб муңа шаятдыр: ³⁰„Менден соң сениң оглуң Сүлейман патышалык эдер, ол

мениң тагтымда отурап“ дийип, Ысрайыл Худайы Ребден ичен антымы бу гүн хөкман бержай эдерин». ³¹Онсоң Батшеба йүзүни ере берип, оңа тагтым этди ве: «Гой, женабым Давут патышаның өмри узак болсун!» дийди.

³²Давут патыша: «Садок руханыны, Натан пыгамбери, Ехояданың оглы Бенаяны мениң яныма чагырың» дийди. Олар патышаның хузурына гелдилер. ³³Патыша олар: «Мениң көшк эмелдарларымы яныңыз билен алың-да, оглум Сүлейманы мениң гатырыма мүндүрип, Гихона экидин. ³⁴Садок руханы билен Натан пыгамбер шол ерде онуң башына яг гуяуп, оны Ысрайылың үстүнден патышалыга беллесинлер; онсоң сурнай чалың-да: „Яшасын Сүлейман патыша!“ дийип гыгырың. ³⁵Сиз онуң ызы билен гелерсиниз, ол гелсин-де, мениң тагтымда отурсын ве мениң ериме патыша болсун. Чүнки мен оны Ысрайылың ве Яхуданың патышасы эдип белледим» дийди. ³⁶Ехояданың оглы Беная патыша жогап берип, шейле дийди: «Омын! Мениң женабымың Худайы Реб хем шейле дийсин. ³⁷Реб женабым билен болшы ялы, Сүлейман билен хем болуп, онуң шалыгыны женабым Давут патышаның шалыгын-да хас гүллетсин».

³⁸Шейдип, Садок руханы, Натан пыгамбер, Ехояданың оглы Беная, керетлер хем пелетлер гидип, Сүлейманы Давут патышаның гатырына мүндүрдилер-де, оны Гихона тарап эжитдилер. ³⁹Садок руханы Реббе йүз тугуляч чадырдан ичи зейтун яглы шахы алып, Сүлейманың башына яг гуйды. Соңра сурнай чалнып, эхли адамлар: «Яшасын Сүлейман патыша!» дийип гыгырышдылар. ⁴⁰Олар

түйдүк чалып, шатланып, гыгырышып, Сүлейманың ызы билен гитдилер. Оларың сеси ери сарсыдырды.

⁴¹Адоныя билен онуң янындакы чагырыланларың бары ийип-ичип боланларындан соң муны эшитдилер. Ёвап сурнай сесини эшидип: «Шәхердәки бу шовхун нәмекә?» дийди. ⁴²Ол гепләп дурка, Абятар руханының оглы Ёнатан гелди. Адоныя: «Гирибер, чүнки сен хорматланян адамсың, хош хабар гетиренсиң» дийди. ⁴³Ёнатан Адоныя шейле дийди: «Ёк, бейле дәл, женабымыз Давут патыша Сүлейманы патыша этди. ⁴⁴Патыша Садок руханыны, Натан пыгамбери, Ехояданың оглы Бенаяны, керетлери, пелетлери онуң билен иберди. Олар оны патышаның гатырына мүндүрдилер. ⁴⁵Садок руханы билен Натан пыгамбер онуң башына яг гуяуп, оны Гихонда патышалыга белледилер. Шол ерден олар шатланышып, гыгырышып шәхере тарап гайтдылар. Бу адамларың шовхунлы сеслеридир. Сизин эшиден шовхуныңыз шолдур. ⁴⁶Сүлейман патышалык тагтында отурап. ⁴⁷Патышаның эмелдарлары женабымыз Давут патышаны мүбәрәкләп: „Гой, Худайың Сүлейманың адыны сениң адындан-да мешхур этсин, онуң шалыгыны сениң шалыгындан-да хас гүллетсин“ дийдилер. Патыша хем дүшегиниң үстүнден Худая сежде этди. ⁴⁸Патыша довам эдип, шейле дилег этди: „Шу гүн гөзүмиң ачыклыгында мениң перзентлеримиң бирине тагтымы берен, Ысрайыл Худайы Реббе алкыш болсун“».

⁴⁹Онсоң Адоныяның янындакы чагырыланларың бары горкушып, ерлеринден туруп, херси өз ёлуна гитди. ⁵⁰Адоныя Сүлеймандан горкусына,

дессине Реббе йүз тутулян чадыра гидип, өзүни горамак үчин, шол ердәки гурбанлык сыпасының чыкып дуран шахларындан япышды. ⁵¹Сүлеймана шейле хабар бердилер: «Ине, Адонья Сүлейман патышадан горкяр, ол гурбанлык сыпасының шахларындан япышып: „Гой, Сүлейман патыша шу гүн өз гулуны өлдүрмежекдиги барада маңа ант ичсин“ диййәр». ⁵²Сүлейман шейле жогап гайтарды: «Эгер ол өзүни лайык алып барса, онуң екеже гылам гымылдамаз, эгерде ондан бир пислик тапылайса, онда ол өләр». ⁵³Шейдип, Сүлейман патыша онуң ызындан адам иберип, оны гурбанлык сыпасындан гегиртди. Ол гелип, Сүлейман патыша тагзым этди. Сүлейман хем оңа: «Бар, өйүңе гайт» дийди.

2-нжи бап

Давудың Сүлеймана весъети

¹Давут өлмезиниң өң янында оглы Сүлейманы янына чагырып, оңа шейле весъет этди: ²«Хер кес кимин мен-де дүңйәден өтмели пурсадым голай гелди. Сен тутанъерли бол, мерт бол. ³Өз Худайың Реб нәме буюрса, оны ерине етир; Реббиң ёлларындан йөрәп, Онуң парзларыны, табшырыкларыны, хөкүмлерини хем-де өвүт-үндевлерини Мусаның канунында язылышы ялы бержай эт. Шонда сен нәме этсең-де, нирә гитсең-де, ишиң шовуна болар. ⁴Онсоң Реб: „Эгер сениң огулларың Маңа гулак гоюп, бүтин калплары, жан-тенлери билен Маңа иман эдип яшасалар, ысрайыл тагтындан сениң неслиңиң аркасы кесилмез“ дийип, маңа берен вадасыны бержай эдер. ⁵Шейле хем

Серуяның оглы Ёвабың маңа нәме эденини хем-де онуң Ысрайылың ики гошунбашысыны Нериң оглы Абнери хем-де Етериң оглы Эмасаны өлдүрип, нәме эденини өзүң билйәнсин. Ол уруш вагтындакы ган үчин асудалык вагтында ар алып, олары өлдүрди. Ёвап эшиклерини уруш дөврүндәки ялы гана булады. ⁶Сен пәхим-пайхасыңа гөрә херекет эт. Ёвап гаррылык чагында өлүләр дүңйәсине асудалыкда инмесин. ⁷Гилгатлы Барзыллайың огулларына мәхирли бол. Сен олары зерур затлар билен үпжүн эт, чүнки мен доганың Абшаломдан гачанымда, олар маңа ягшылык этдилер. ⁸Шейле хем Бахуримдан болан беняминли Гераның оглы Шимги бардыр. Маханайыма баряркам, ол маңа эрбет гаргыш этди, йөне ол Йордан дерясына мени гаршыламага геленде, мен оңа: „Мен сени өлдүрмерин“ дийип, Ребден ант ичдим. ⁹Эмма сен Шимгини жезасыз галдырма, чүнки сен пайхаслы адамсың ве оңа нәме этмелидигиңи өзүң билерсин. Шимги гаррылык чагында өлүләр дүңйәсине асудалыкда инмесин».

Давудың өлүми

¹⁰Онсоң Давут ата-бабаларына говушды. Оны Давут галасында жайладылар. ¹¹Давут Ысрайылда кырк йыллап патышалык этди. Ол еди йыл Хебронда, отуз үч йыл хем Иерусалимде патышалык этди. ¹²Шейдип, Сүлейман какасы Давудың тагтына чыкды; онуң патышалыгы гаты мәкәм болды.

Адоньяның өлүми

¹³Онсоң Хагытың оглы Адонья Сүлейманың әжеси Батшебаның

янына гелди. Батшеба ондан: «Эй-гилигеми?» дийип сорады. Адонья хем: «Эйгилиге» дийип жогап берди. ¹⁴Соңра Адонья: «Сениң билен бир гүррүңим бар» дийди. Батшеба: «Айдыбер» дийди. ¹⁵Адонья шейле дийди: «Сен билйәрсин, мен патыша болмалыдым, бүтин ысрайыл халкы мениң патыша болмагыма гарашялды. Эмма бу башгача болды, мениң иним патыша болды, чүнки бу патышалык Ребденди. ¹⁶Инди мениң сенден бир хайышым бар; оны рет этме». Батшеба хем оңа: «Айдыбер» дийди. ¹⁷Адонья: «Хайыш эдйәрин, Сүлейман патышадан шунемли Абышагы маңа аяллыга бермегини сорай. Ол саңа ёк диймез» дийди. ¹⁸Батшеба: «Бояр, мен сениң үчин патыша билен геплешерин» дийди.

¹⁹Шейлеликте, Батшеба Адоньяның адындан геплешмек үчин Сүлейман патышаның янына гитди. Патыша оны гаршы алмага еринден галып, тагзым эдип, тагтында отурды. Патышаның эжеси үчин хем бир тагт гетирип гойдулар, ол патышаның саг тарапында отурды. ²⁰Соңра Батшеба: «Мениң бир кичижик хайышым бар; оны рет этме» дийди. Патыша хем оңа: «Хайышыңы айдыбер эже, мен оны рет этмен» дийди. ²¹Батшеба: «Гой, шунемли Абышаг сениң доганың Адонья аяллыга берилсин» дийди. ²²Сүлейман патыша эжесине шейле жогап берди: «Сен нәме үчин шунемли Абышагы Адонья үчин сораарсың? Онуң үчин патышалыгы хем сора! Чүнки ол мениң улы доганымдыр; патышалыгы диңе онуң үчин дәл-де, эйсем Абятар руханы билен Серуяның оглы Ёвап үчин хем сора!» ²³Онсоң Сүлейман патыша Ребден ант

ичип, шейле дийди: «Эгер Адонья бу сөзлери үчин өз жаны билен жогап бермесе, Худай маңа-да муны ве мундан хем бетерини гөркезсин. ²⁴Мени дикелдип, какам Давудың тагтында отурдан, вада берши ялы маңа ве мениң несиллериме патышалыгы берен Ребден ант ичйәрин. Адонья хут шу гүнүң өзүңде өлдүрилер!» ²⁵Шейдип, Сүлейман патыша Ехояданың оглы Бенаяны Адоньяның янына иберди. Ол хем оны өлдүрди.

Абятар ковуляр

²⁶Патыша Абятар рухана шейле дийди: «Бар, өз Анатотдакы ерине гит, чүнки сен яшамага мынасып дәлсин. Эмма мен сени шу вагт өлдүржек дәл, чүнки сен какам Давудың өнүңде Хөкмүрован Реббиң сандыгыны гөтердиң, сен какамың әхли мушакгатлыкларыны дең чекишдиң». ²⁷Шейдип, Сүлейман Абятары Реббе руханы хөкмүңде гуллуқ этмеклик хукугындан махрум этди. Шейдип, Реббиң Шилодакы Элий ве онуң несиллери барадакы айдан сөзлери бержай болды.

Ёвабың өлүми

²⁸Бу хабар Ёваба барып говшанда, ол Реббиң чадырына гачып барып, гурбанлык сыпасының шахларындан япышды. Чүнки Ёвап Абшалома дәл-де, Адонья голдав берипди. ²⁹Сүлейман патыша: «Ёвап Реббиң чадырына гачып барды, ол шол ерде гурбанлык сыпасының янында» дийип хабар бердилер. Сүлейман: «Бар, гит-де, оны өлдүр» дийип, Ехояданың оглы Бенаяны иберди. ³⁰Онсоң Беная Реббиң чадырына гелип, Ёваба: «Саңа патышаның адындан бәрик

чыкмагыңы буюярын» дийди. Йөне Ёвап: «Ёк, мен шу ерде өлжек» дийди. Соңра Беная ене-де, ызына гидип: «Ёвап маңа шу жогабы берди» дийип, онуң әхли айданларыны патыша хабар берди. ³¹Патыша шейле жогап берди: «Онуң айдышы ялы эт. Оны өлдүр-де, жайла. Шейдип, менден ве какам Давудуң бейлеки несиллериниң бойнундан Ёвабың дөкөн нәхак ганының гүнәсини айыр. ³²Реб онуң бу дөкөн ганыны өз башындан индерер. Чүнки ол өзүнден-де догручыл хем-де говы ики адамы, ягны Ысрайылың гошунбашысы, Нериң оглы Абнер билен Яхуданың гошунбашысы Етериң оглы Эмаса билен уршуп, олары өлдүрди, какам Давудуң болса мундан хабары ёкды. ³³Абнерин ве Эмасаның ганы эбеди Ёвабың хем-де онуң несиллериниң башындан инер. Эмма Реб Давуда ве онуң тагта отурян несиллерине эбедилик асудалык берер». ³⁴Онсоң Ехояданың оглы Беная гидип, Ёвабы өлдүрди. Ол өз чөлдәки мүлкүнде жайланды. ³⁵Патыша онуң ерине Ехояданың оглы Бенаяны гошунбашы эдип белледи. Абятарың дерегине болса, Садогы руханылыга белледи.

Шимгиниң өлүми

³⁶Соңра патыша адам ёллап, Шимгини чагырдып, оңа шейле дийди: «Иерусалимден өзүне бир жай сал-да, шол ерде яша, башга хич ере гитме. ³⁷Билип гой, Кидрон дересинден гечип, шол ерден чыкан гүнүң хөкман өлерсиң. Сен өлүми өз башыңа сатың аларсың». ³⁸Шимги патыша: «Сениң айдян затларың мамладыр, женабым. Гулуңыз–мен эдил айдышыңыз ялы хем эдер» дийди. Шейдип,

Шимги эсли вагтлап Иерусалимде яшады.

³⁹⁻⁴⁰Үч йылдан соң Шимгиниң ики саны гулы, Гатың ханы Магаканың оглы Акышың янына гачып бардылар. Шимги: «Сениң гулларың Гатда» диен хабары эшидип, туруп, эшегини гаңчалап, мүнди-де, гулларыны гөзлөп, Гата Акышың янына гитди. Шимги гидип, гулларыны Гатдан ызына гетирди. ⁴¹⁻⁴²Шимгиниң Иерусалимден Гата гидендигини ве ене ызына доланып гелендиги барадакы хабары Сүлеймана етиренлеринде, патыша адам иберип, Шимгини чагыртды ве оңа: «Мен саңа Ребден ант ичирип: „Билип гой, башыңа нәме дүшсе-де, шол ерден башга ере гиден гүнүңиң өзүнде, сен хөкман өлерсиң дийип дуйдурманмыдым нәме?“. Сен хем маңа: „Сениң айдянларың бары догры. Мен саңа гулак асарың“ дийипдиң. ⁴³Онда нәме үчин Реббе ичен антыңы, мениң саңа берен табшырыгымы бержай этмәнсиң?» ⁴⁴Патыша сөзүни довам этдирип: «Какам Давуда эден әхли яманлыкларыңы өзүң билиәнсиң. Шол эден яманлыкларыңы Реб сениң өз башындан индерер. ⁴⁵Эмма Сүлейман патыша ялканар. Давудуң тагты Реббин өңүнде бакы беркәр» дийди. ⁴⁶Онсоң патыша Ехояданың оглы Беная буйрук берди; ол-да гидип, оны өлдүрди.

Шейдип, Сүлейманың патышалыгы беркеди.

3-нжи бап

Сүлейман Худайдан пәхим-пайхас дилейәр

(2 Йыл язгылары 1:3-12)

¹Сүлейман Мүсүр патышасы фараоның гызына өйленип, патыша билен

гарындашлык ачды. Ол өз өйи, Реббин өйи хем-де Иерусалимнің дашындакы диварлар салнып гутарылянча, аялыны Давут галасына гетирди. ²Адамлар сеждегэхлерде гурбанлык берйәрдилер, чүнки хенизе ченли Реббе ыбадат өйи салынманды.

³Сүлейман какасы Давудың весьетлерини бержай эдип, Ребби сөйди. Йөне ол сеждегэхлерде гурбанлык берип, якымлы ыслы түтетги якды. ⁴Бир гүн патыша гурбанлык бермек үчин Гибгона гитди, чүнки эсасы сеждегэх шол ердеди. Сүлейман шол ерде мүңлерче якма гурбанлыкларыны берипди. ⁵Гибгонда гже Сүлейманың дүйшүне Реб гирди. Худай оңа: «Диле, дилән задыңы берерин» дийди. ⁶Сүлейман шейле дийди: «Гулуң какам Давудың ынамлы, догручыл хем-де акйүрекли боланы үчин, оңа бейик, садык сөйгиңи гөркездиң. Бу гүн она тагтында отурмага огул берип, Өз бейик мерхементиңи гөркездиң. ⁷Инди, эй, Худайым Реб, Сен гулуң—мени какам Давудың ерине патыша этдиң. Мен ёлбашчылык этмөге укыбы болмадык, тежрибесиз, яш огландырын. ⁸Гулуң Сениң сайлан, сан-сажаксыз халкының арасындадыр. ⁹Шонуң үчинем халкыңы доландыраар ялы, ягшыяманы сайгарар ялы, Сен Өз гулуңа пәхим-пайхас бер, чүнки Сениң сан-сажаксыз халкыңы ким доландырып билер?»

¹⁰Сүлейманың бу дилеги Таңра ярады. ¹¹⁻¹²Худай оңа шейле дийди: «Өзүңе узак өмүр, байлык дилемән я-да душманларыңың өлүмини дилемән, эйсем ягшы-яманы сайгарар ялы акыл-пайхас диләнің үчин, Мен саңа дилән задыңы берйәрин. Мен саңа

өңкүлериң хич биринде болмадык ве сенден соң хем хич кимде болуп билмежек акыл-пайхас, аң-дүшүнже берерин. ¹³Мен саңа дилемедик затларыңы, ягны өмүрбөйи эгсилмежек байлык билен хормат берерин. Саңа тай гелжек патыша болмаз. ¹⁴Эгер сен мениң парзларымдыр табшырыкларымы бержай эдип, какаң Давут ялы ёлларымдан йөресен, Мен сениң өмрүңи-де узалдарын». ¹⁵Сүлейман ояңды, гөрсе, бу дүйш экен. Соңра ол Иерусалиме гелип, Реббин Эхт сандыгының өңүнде дуруп, якма ве саламатлык гурбанлыкларыны берип, эхли эмелдарлары үчин мейлис гурды.

Сүлейманың пайхаслы хөкүми

¹⁶Бир гүн ики саны азгын аял гелип, патышаның хузурында дурды. ¹⁷Ол аялларың бири шейле диййәр: «Эй, женабым, мен шу аял билен бир өйде яшаярын. Шу аял өйдекә, мениң чагам догуляр. ¹⁸Шондан үч гүн соң мунуң хем чагасы боляр. Бизиң икимиз биле яшаярыс, өйде бизиң икимизден башга хич ким ёк. ¹⁹Онсоң бир гже бу аялың оглы өлйәр, себәби ол чагасының үстүне тогаланыпдыр. ²⁰Ол яры гже туруп, мен уклап ятыркам, мениң гапдалымда ятан оглумы алып, өз гужагында, өз өлен оглуны болса мениң гужагымда гоюпдыр. ²¹Мен эртеси ирден оглумы эмдиржек болсам, ол өли ятыр. Мен оңа дыкгат билен серетдим ве чаганың өзүмиңки дәлдигине магат гөз етирдим». ²²Эмма бейлеки аял: «Ёк, дири чага мениңки, өлен чага сениңки» диййәр. Биринжи аял: «Ёк, өлен чага сениңки, дири чага мениңки» диййәр. Шейдип, олар патышаның хузурында жеделлешдилер.

²³Онсоң патыша шейле диййәр: «Бириңиз: „Дири чага мениңки, өлен чага сениңки“ диййәрсиңиз, бейлекиңиз болса: „Ёк, бейле дәл! Өлен чага сениңки, дири чага мениңки“ диййәрсиңиз». ²⁴Сонра патыша: «Маңа бир гылыч гетирип бериң» диййәр. Патыша гылыч гетирип берйәрлер. ²⁵Ол: «Дири галан чаганы ики бөлүңде, ярысыны бирине, ярысыны-да бейлекисине бериң» диййәр. ²⁶Эмма чагасы дири галан аял: «Эй, женабым, чаганы оңа бериң; оны асла өлдүрмән!» диййәр. Чүнки ол аялың өз огулуна рехими инди. Йөне бейлеки аял: «Ол мениңки хем болмасын, сениңки хем болмасын, оны икә бөлүң» диййәр. ²⁷Онсоң патыша: «Дири галан чаганы биринжи аяла бериң, оны асла өлдүрмән, ол онуң эжесидир» диййәр. ²⁸Патышаның чыкаран хөкүмини бүтин ысрайыл халкы эшидип, она улы хормат гойды. Пайхаслы хөкүм чыкараар ялы Сүлейман патышада Худайың пәхим-пайхасының бардыгыны халк гөрди.

4-нжи бап

Сүлейманың эмелдарлары

¹Сүлейман патыша бүтин Ысрайылың үстүнден шалык сүрди. ²Онуң янындакы эмелдарлар шуларды: Садогың оглы Азаря руханыды, ³Шишаның огуллары Элихореп билен Ахыя кәтиплерди, Ахылу-дың оглы Ехошапат баш эмелдарды. ⁴Ехояданың оглы Беная гошунбашыды, Садок билен Абятар руханыларды. ⁵Натаның оглы Азаря хәкимлерин үстүнден гараярды; Натаның оглы Забут болса хем руханы, хем патышаның яраныды. ⁶Ахышар көшгүң

баштунды; Абданың оглы Адоньрам болса межбуры ишдәкилерин үстүнден гараярды.

⁷Бүтин Ысрайылда Сүлейманың он ики саны хәкими барды. Оларың херси патышаны ве онуң өй-ичерисини, гезекли-гезегине, йылда бир ай азык билен үпжүн этмелиди. ⁸Оларың атлары шуларды: Эфрайым даглык юрдунда Бенхур, ⁹Макалда, Шагалбымда, Бейтшемешде ве Эйлонбейтхананда Бендекер, ¹⁰Арубот үлкесинде Бенхесет (Соко билен бүтин Хепер юртлары хем оңа дегишлиди), ¹¹бүтин Напатдор үлкесинде Бенабынадап (ол Сүлейманың гызы Тапата өйленипди), ¹²Тагнак, Мегидо үлкелеринде, Йизрегелиң этегиндәки Саретаның янындакы бүтин Бейтшеян үлкесинде, Бейтшеяндан Абелмехола, Ёкмыгамың аңырсына ченли болан аралыкдакы үлкеде Ахылудың оглы Багана, ¹³Рамотгилгат үлкесинде Бенгебер (Бенгеберде Манашаның оглы Яйырың Гилгатдакы обалары барды. Башандакы Аргоп этрабында берк диварлы, дервезелери бүрүнч гөзенекли алтмыш саны улы гала хем оңа дегишлиди), ¹⁴Маханайым үлкесинде Ыдоның оглы Ахынадап, ¹⁵Нафталы үлкесинде Ахымагас (ол Сүлейманың гызы Босмата өйленипди), ¹⁶Ашер ве Бегалот үлкелеринде Хушайың оглы Багана, ¹⁷Ысакар үлкесинде Паруваның оглы Ехошапат, ¹⁸Бенямин үлкесинде Эланың оглы Шимги, ¹⁹аморлар патышасы Сихон хем-де Башан патышасы Огуң юрды болан Гилгатда Уруның оглы Гебер. Ол бу ериң хәкимиди.

Сүлейманың патышалыгы

²⁰Яхуда халкы билен ысрайыл халкы деңиз якасындакы чәге дей

көпди. Олар ийип-ичип, хошбагтлыкда яшадылар. ²¹Сүлейман Евфрат дерясындан пилиштлилер юрдуна ве Мүсүр серхедине ченли болан бүтин юрда патышалык этди. Олар Сүлейманың өмүрүнүң ахырына ченли оңа салгыт төлөп, хызмат этдилер.

²²⁻²³Сүлейманың көшгүниң бир гүн-лүк азыгы, ики йүз йигрими бәш батман ^a ёкары хилли ундан, дөрт йүз элли батман ^b адаты ундан, он саны бага бакылан өкүзден, йигрими саны яйлада бакылан өкүзден, йүз саны гоюндан, ондан дашары-да сугунлардан, жеренлерден, сайгаклардан хем-де семиз гушлардан ыбаратды. ²⁴Чүнки ол Евфрат дерясының гүнбатырындакы әхли веляятларда, Типсадан Газа ченли болан аралыкдакы Евфрат дерясының гүнбатырындакы әхли патышаларың үстүнден хөкүм сүрйәрди. Ол төверегиндәки гоңшы юртларының әхлиси билен асудалыкда яшады. ²⁵Сүлейманың бүтин өмүрүнә Дандан Беершеба ченли аралыкдакы тутуш Яхудадакы ве Ысрайылдакы хер бир адам үзүм ве инжир агачларының ашагында асудалыкда яшады. ²⁶Шейле хем Сүлейманың сөвеш арабаларына гошулян атлары үчин кырк мүн саны ат ятагы, он ики мүн атлысы барды. ²⁷Шол хәкимлериң хер бири Сүлейман патышаны ве онуң сачагындан иймитленйәнлериң барыны, өз белленен айларында азык билен үпжүн әдйәрди. Оларың хич бир зады кемлик этмезди. ²⁸Оларың херси өзүне табышырылышына гөрә, йөнекей ве сайлама атлар үчин оларың саклянян ерине арпа ве саман гетирерди.

²⁹Худай Сүлеймана деңиз кенарындакы чәге дей учурсыз акыл-пайхас, дуйгурлык хем-де дүшүнжелилик берди. ³⁰Сүлейман пәхим-пайхасында бүтин гүндогарлылардан, бүтин мүсүрлилерден өңе гечди. ³¹Чүнки онуң пәхим-пайхасы, ислендик адамыңкыдан, эзралы Эйтаныңкыдан, Махолың огуллары Хеймандыр Калколыңкыдан ве Дарданыңкыдан-да йитиди. Төверегиндәки әхли миллетлериң арасында онуң ады мешхурды. ³²Сүлейман үч мүн тымсал айтды; онуң нагмалары болса мүнден агдыкды. ³³Ол Ливандакы кедр агажындан башлап диварың йүзүнде гөгерйән кәкилик отуна ченли болан агачлардан сөз ачарды, хайванлар, гушлар, сүйренижилер ве балыклар барада сөзләрди. ³⁴Сүлейманың пәхим-пайхасы хакында эшиден ер йүзүндәки әхли патышалар Сүлейманы диңлемәге адам ёлладылар.

5-нжи бап

Сүлейман ыбадатхананы гурмага тайярлык гөрйәр
(2 Йыл язгылары 2:1-18)

¹Сур патышасы Хирам Сүлейманың какасының орнуна патышалыга белленендигини эшиден бадына, өз әмелдарларыны Сүлейманың янына иберди; чүнки Хирам Давудын хемишелик яраны болупды. ²Сүлейман хем Хирама адам иберип, шейле дийди: ³«Өзүң билйәрсин, какам Давут төверегиндәки урушлар зерарлы, душманларындан долы үстүн чыкянча, өз Худайы Реббе ыбадат

^a 4:22-23 *Ики йүз йигрими бәш батман* – еврейче *отуз кор*. Бу такм. 4,5 тонна деңдир.

^b 4:22-23 *Дөрт йүз элли батман* – еврейче *алтмыш кор*. Бу такм. 9 тонна деңдир.

өйүни гуруп билмеди. ⁴Йөне хэзир Худайым Реб маңа хемме тарапдан парахатчылык берди; менде не ягы, не-де бетбагтчылык бар. ⁵Шейдип, Реббин какам Давуда: „Сениң ериңе тагтыңда отуртжак оглуң Маңа ыбадат үчин өй гуар“ дийип айдышы ялы, мен Худайым Реббе ыбадат үчин өй гурайын диййэрин. ⁶Шона гөрэмениң үчин Ливанда кедр агачларының кесилмегини табшыр. Мениң ишчилерим сениң ишчилерин билен биле ишлэрлер. Ишчилерине нөчө дийсең, шонча-да хак төлэйин; чүнки өзүң билйэрсин, бизиң арамызда сидонлылар ялы агач кесип билйән адам ёк».

⁷Хирам Сүлейманың сөзлерини эшиденде, гаты шатланып: «Бу улы халкың үстүнден патышалык эдер ялы, Давуда шейле акыл-пайхаслы огул берен Реббе бу гүн алкыш болсун» дийди. ⁸Хирам Сүлеймана адам иберип: «Сениң маңа иберен саргыдың эшитдим; мен сениң кедр хемде серви агажы барадакы ислеглериңи битирерин. ⁹Мениң ишчилерим агачлары Ливандан дензе гетирерлер. Мен олары богдурып, деңиз үсти билен акдырдып, айдан ериңе элтдирип, шол ерде чөздүрерин. Сен гелип, олары экидерсин. Сен хем мениң ислегими ерине етирип, көшгүмдөкилери азык билен үпжүн эт». ¹⁰Шейдип, Хирам Сүлейманы кедр хем-де серви агачлары билен үпжүн этди. ¹¹Сүлейман болса Хирама онуң көшгүндөкилер үчин азык хөкмүндө кырк муң чувал ^а бугдай, еди муң хум ^б

сап яг берди. Сүлейман Хирама хер йыл шунча азык берерди. ¹²Реб вада берши ялы, Сүлеймана пэхим-пайхас берди. Хирам билен Сүлейманың арасында асудалык болды. Олар өз араларында ылалашык баглашдылар.

¹³Сүлейман патыша ыбадатхананың гурлушыгы үчин бүтин Ысрайылдан отуз муң ишчини топламагы буюрды. ¹⁴Олардан нобатма-нобат боюнча хер айда он муң адамы Ливана ёллады. Олар бир ай Ливанда, ики ай хем өйлеринде болардылар. Адонырам бу межбуры ишдөкилерин үстүнден гараярды. ¹⁵Сүлейманың дагда етмиш муң саны йүк дашаяны, сегсен муң саны даш ёнужысы барды. ¹⁶Мундан дашары Сүлейманың ишлейән адамларының үстүнден гараян үч муң үч йүз саны баштутаны барды. ¹⁷Олар патышаның табшырыгы боюнча Реббин өйүниң дүйбүни тутмак үчин, улы гымматбаха дашлар ве ёнулан дашлар гетирдилер. ¹⁸Сүлейманың бинятчылары билен Хирамың бинятчылары ве гебаллылар Реббин өйүни гурмак үчин, дашлары ёнуп, агачлары кесип тайярладылар.

6-нжы бап

Сүлейман ыбадатхананы гуяр (2 Йыл язгылары 3:1-14)

¹Ысрайылларың Мүсүрден чыкып гайтмагының дөрт йүз сегсенинжи йылында, Сүлейманың патышалыгының дөрдүнжи йылында, икинжи ай болан Зив айында Реббин өйи гуруп башланды. ²Сүлейман патышаның

^а 5:11 *Кырк муң чувал* – еврейче *йигрими муң кор*. Бу такм. 3000 тонна деңдир.

^б 5:11 *Еди муң хум* – еврейче *йигрими муң бат*. Бу такм. 440000 литре деңдир. Бу жүмле кэбир голязмаларда *йигрими кор* (такм. 4000 литр) дийип душ гелиёр.

Реб үчин гуран өйүнің узынлыгы алтмыш тирсек, ини йигрими тирсек, бейиклиги отуз тирсекди. ³Реббин өйүнің дашкы отагының өңүндөки айванының ини өйүң ини ялы йигрими тирсекди, узынлыгы өйүң өң тарапында он тирсекди. ⁴Ол Реббин өйүне гөзенекли пенжирелер этди. ⁵Сүлейман Реббин өйүнің дашкы ве ички отагларың, дашкы диварларына янашдырып, гапдал отагларыны салды. ⁶Пүрслер өйүң диварыны дешмез ялы, өйүң диварының йүзүндө даш чыкгытлар этдилер. Ашакы гатың ини бәш тирсек, ортакы гатың ини алты тирсек, үчүнжи гатың ини еди тирсекди.

⁷Реббин өйи гурланда өңдөн өнүлүп тайярланан дашлардан гурулды. Шол себәпдөн өй гурулярка ондан не чекич, не палта, не-де демир гуралың сеси эшидилди.

⁸Ортакы гатың гапысы Реббин өйүнің гүнорта тарапындады; айлавлы басганчаклар билен ортакы гата, ортакы гатдан үчүнжи гата чыкып болярды. ⁹Шейдип, Сүлейман Реббин өйүнің гурлушыгыны тамамлады. Ол өйүң үчегини кедр пүрслери ве кедр тагталары билен басырды. ¹⁰Тутуш өе янашдырылып салнан отагларың хер гатының бейиклиги бәш тирсекди. Ол отаглар өе кедр пүрслери билен бирикдирилди.

¹¹⁻¹²Сүлеймана гуруп йөрөн өйи хакында Реббин шу сөзи аян болды: «Эгер сен Мениң парзларымы бержай эдип, хөкүмлериме боюн болуп, әхли табшырыкларымы саклап, олары бержай этсең, Мен какаң Давуда берен вадамы сениң үстүң билен

ерине етирерин. ¹³Мен ысрайылларың арасында яшап, Өз халкым ысрайылы терк этмерин».

¹⁴Шейдип, Сүлейман Реббин өйүни гуруп гутарды. ¹⁵Ол өйүң ички диварларының йүзүне дүйбүндө үчегине ченли кедр тагталарыны тутды ве өйүң полуны серви агажындан этди. ¹⁶Ол өйүң арка тарапында, дүйбүндө депесине ченли кедр агачларындан бейиклиги йигрими тирсек болан дивар бина этди. Ол муны иң мукаддес отаг болан ички отаг хөкүмүндө гурды. ¹⁷Ички отагың өңүндөки дашкы отагың узынлыгы кырк тирсекди. ¹⁸Өйүң ичи кедр тагтасындан кесилип, кәдә хем-де ачылып отуран гүллере чалым эдйән нагышлар билен хашамлананды. Дивардакы дашлар гөрүнмез ялы, дивар тутушлыгына кедр тагтасы билен өртүлөндү. ¹⁹Ол өйүң төрүндө Реббин Эхт сандыгыны голяр ялы ички отаг тайярлады. ²⁰Ички отагың узынлыгында, ини-де, бойы-да йигрими тирсекди, оң сап алтын чайыланды. Ол шейле хем кедр агажындан ясалан сыпа-да алтын чайды. ²¹Сүлейман Реббин өйүнің ичини сап алтын билен өртди; ички отагың өңүндө алтын зынжырлар герип, оны-да алтына гаплады.

Ыбадатхана безелйәр

²²Соңра ол тутуш өйи кемсиз-көстөсүз болар ялы, оны тутушлыгына алтына гаплады. Хатда ички отагың өңүндө дуран сыпа хем алтын чайды.

²³Ол ички отагда хер бириниң бойы он тирсек болан зейтун агажындан ики саны керуп ^a ясады.

^a **6:23 Керуп** – перишделериң бир гөрнүши. Сөзлүгө серет.

²⁴Керупларың икисиниң хем ганатының узынлыгы бәш тирсекди. ²⁵Оларың херсиниң ганаты, ганатының бир жундан бейлеки ганатының ужуна ченли он тирсекди. Керупларың икисиниң өлчегиде, шекилиде бирди. ²⁶Керупларың икисиниңде бейиклиги он тирсекди. ²⁷Сүлейман керуплары Реббиң өйүниң ички отагында гойды. Оларың ганатлары, бириниң ганаты диварың бир тарапына, бейлекисиниң ганаты диварың эйлеки тарапына етер ялы герлип гойланды. Керупларың бейлеки ганатлары өйүң ортасына тарап герлип дурды. ²⁸Сүлейман керуплара хем алтын чайды.

²⁹Тутуш өйүң диварлары, ички ве дашкы отагларың диварларының йүзи оюлып, керуплар, палма агачлары ве ачылан гүллер билен хашамлананды. ³⁰Ол өйүң ички ве дашкы отагларының полуна хем алтын чайды.

³¹Сүлейман ички отага зейтун агажындан гапылар ясады. Гапыларың гермевлери ве сөөлери бәш бурчлыды. ³²Зейтун агажындан ясалан ики гапының йүзи оюлып, керуплар, палма агачлары ве ачылан гүллер билен хашамлананды. Сүлейман олар алтын чайды, керупларың ве палма агачларының йүзүне хем алтын чайды.

³³Шейле хем Сүлейман өйүң дашкы отагының гапысына зейтун агажындан дөртбурч сөөлөр ясады. ³⁴Ол серви агажындан ики тайлы гапы этди, онуң ики тайы хем ики тарапада ачыларды. ³⁵Сүлейман гапыларың йүзи оюлып, керуплар, палма агачлары билен хашамланан нагшың үстүне алтын чайды. ³⁶Ол үч хатар ёнулан даш ве бир хатар кедр пүрсүнден ички ховлы гурды.

³⁷Сүлейманың патышалыгының дөрдүнжи йылында, Зив айында Реббиң өйүниң дүйби тутулды.

³⁸Сүлейманың патышалыгының он биринжи йылында, секизинжи ай болан Бул айында Реббиң өйи мейилнама гөрә долулыгына гурлуп гутарылды. Сүлеймана өйи гурмак үчин еди йыл герек болды.

7-нжи бап

Сүлейманың көшги

¹Сүлейман өзүнеде көшк салды. Ол көшги он үч йылда гуруп гутарды.

²Ол «Ливан жеңцелли» атлы көшк салды. Онуң узынлыгы йүз тирсек, ини элли тирсек, бейиклиги отуз тирсек болуп, ол дөрт хатар кедр сүтүнлериниң үстүнде гурулды. Сүтүнлериң үстүнде кедр пүрслери гоюлды. ³Хер хатарда он бәш, жеми кырк бәш саны пүрс сүтүнлериң үстүнде гоюлды. Ол көшгүң үчеги кедр тагталары билен басырылды.

⁴Ливан жеңцели атлы көшгүң бири-бирине бакып дуран үч хатар пенжирелери барды. ⁵Әхли гапылар ве гапы сөөлери дөрт бурчлыды. Олар бири-бирине гапма-гаршы, үч хатарды.

⁶Сүлейман узынлыгы элли тирсек, ини отуз тирсек болан сүтүнлер эйваныны гурды. Онуң өңүнде сүтүнлер билен дикилен, үсти басырылан далан барды.

⁷Соңра ол Тагт залыны, ягны хөкүм чыкарылян ер болан Хөкүм залыны гурды. Онуң диварлары дүйбүнден депесине ченли кедр тагталары билен өртүленди.

⁸Сүлейманың өз яшаян өйи Тагт залының еңсе тарапындакы ховлуда

бирмензеш гурлушда салнанды. Сүлейман өз аялы болан фараоның гызына-да шу зала меңзеш өй гуруп берди.

⁹Буларың барысы дашардан көшгүң ховлусына, бинятдан чыкыда ченли тутушлыгына өлчеге гөрә ёнулып, ярғы билен ики тарапы-да текизленен гымматбаха дашлардан гурланды. ¹⁰Бина ёнулан дашлардан, улы дашлардан, секиз, он тирсеклик дашлардан гурланды. ¹¹Бина дашларының үстүнден өлчеге гөрә ёнулан гымматбаха дашлар ве кедр тагталары гоюлды. ¹²Көшгүң ховлусының төверегиндәки хаятлар эдил Реббин өйүнің ички ховлусы ве өйүң эйваны ялы үч хатар ёнулан даш ве бир хатар кедр тагтасы билен өрүленди.

Хирама берлен табышырык
(2 Ыыл язгылары 3:15–5:1)

¹³Сүлейман патыша адам иберип, сурлы Хирамы гетиртди. ¹⁴Хирам Нафталы тиресинден болан бир дул хатының оглуды, какасы хем сурлы бүрүнч уссасыды. Ол бүрүнчден зат ясамакда гаты уссат, өкде ве тежрибели уссады. Ол Сүлейман патышаның чагырышыны кабул этди. Хирам Сүлейманың бүрүнчден ясалмалы затларының әхлисини ясады.

¹⁵Хирам ики саны бүрүнч сүтүн ясады. Хер сүтүнің бейиклиги он секиз тирсек, төвереге он ики тирсекди. ¹⁶Ол шейле хем сүтүнлерин депесинде гоймак үчин бүрүнчден гуйлан ики саны тәч ясады. Хер тәжиң бейиклиги бәш тирсекди. ¹⁷Сүтүнлерин депесиндәки тәчлер тор шекилли өрме зынжырлар билен безеленди.

¹⁸Ол хер сүтүнің депесиндәки тәчлерин үстүни бүрәр ялы, хер өрме зынжырын төверегине бүрүнчден ясалан ики хатар нар айлады. ¹⁹Эйвандакы сүтүнлерин депесиндәки тәчлер лилия гүлүнің шекилинде болуп, оларың бейиклиги дөрт тирсекди. ²⁰Тәчлер ики сүтүнің хем-де өрме зынжырларың ёкарсындакы тегелек гүберчек ерде гоюлды. Хер тәжиң төверегине хатарлап, ики йүз нар айланды. ²¹Ол сүтүнлери ыбадатхананың эйванында дикди. Ол гүнортада сүтүн дикип, онуң адына Якин дакды. Ол демиргазыкда-да сүтүн дикип, онуң адына Боваз дакды. ²²Сүтүнлерин депесинде лилия шекилли нагышлар барды. Шейдип, сүтүнлерин иши тамамланылды.

²³Соңра ол бир гырасындан бейлеки гырасына ченли он тирсек, бейиклигини бәш тирсек эдип, гуйма бүрүнчден тегелек ховуз ясады. Онуң төвереге отуз тирсекди. ²⁴Ховзуң эрнегиниң ашагында дашына айланан, херси он тирсек болан ики хатар өкүз шекилли гуйма нагышлар барды. Олар ховуз билен биле гуйлуп ясalandы. ²⁵Ховуз он ики өкүзиң үстүнде дурды; өкүзлерин үчүси демиргазыга, үчүси гүнбатара, үчүси гүнорта, галан үчүси хем гүндогара бакып дурды. Ховуз оларың үстүнде ерлешдирилип, өкүзлерин аркасы ич тарапа бакып дурды. ²⁶Ховзуң галыңлыгы дөрт бармакды, эрнеге кәсәниң эрнеге ялы ачылан лилия гүлүнің шекилиндеди. Ол еди йүз хум^a тутярды.

²⁷Ол он саны бүрүнч араба ясады. Арабаларың херсиниң узынлыгы, ини дөрт тирсек, бейиклиги үч тирсекди.

^a 7:26 *Еди йүз хум* – еврейче *ици муң бат*. Бу такм. 44000 литре деңдир.

28-29 Арабаларың шекили шунун жы: дашы чарчуваланан, дөрт гыраңлы тагталар ясалып, олара ёлбарсларың, өкүзлериң ве керупларың шекиллери хашамланыпдыр. Ёлбарсларың ве өкүзлериң ёкарсындакы ве ашагын-дакы чарчувалара, эгрём-буграм шекилли нагышлар хашамланып салнанды. 30 Хер арабаның дөрт бүрүнч тигри, бүрүнч оклары барды; дөрт бурчунда хем легени сакламак үчин чыкытлар барды; чыкытларың хер гапдалына эгрём-буграм шекилли нагышлар хашамланып салнанды. 31 Хер арабаның ёкарсында чарчуважыга салнан тегелек агыз ясалды. Онун бейиклиги бир тирсекди; онун агзы тегелек болуп, ини бир ярым тирсекди; онун агзында хашамлар барды, гапдаллары тегелек дёл-де дөртбурчлыды. 32 Дөрт тигир гапдал тагталарың ашагындады, тигирлериң оклары араба билен биле гуйлуп ясаланды. Тигриң бейиклиги бир ярым тирсекди. 33 Тигирлериң ясалышы ат арабаларың тигирлериниң ясалышы жыды; оларың окларының, гуршавларының, кеелериниң, топларының бары биле гуйлуп ясаланды. 34 Хер арабаның дөрт бурчунда дөрт чыкыт барды. Чыкытлар араба билен биле гуйлуп ясаланды. 35 Арабаның үстүнде ярым тирсек бейикликдэки тагта секиси барды; арабаның үстүндэки тутавачлар хем-де гапдал тагталары араба билен биле гуйлуп ясаланды. 36 Онун чыкытларының хем-де гапдал йүзүниң ачык ерлерине хашамланан керупларың, арсланларың хем-де палма агажының нагышы салнанды. Оларың дашына эгрём-буграм шекиллер хашамла-

нып салнанды. 37 Ине, Хирам он арабаны шейле ясады. Оларың барының гуйлушы хем, өлчеге хем, шекили хем бирди.

38 Шейле хем Хирам он саны бүрүнч леген ясады. Хер леген он бэш хум ^а тутярды; хер леген дөрт тирсекди; он арабаның херсиниң үстүнде бир леген барды. 39 Ол арабаларың бэшини Реббиң өйүниң гүнортасында, бейлеки бэшисини-де өйүң демиргазыгында гойды. Ол ховзы өйүң гүнорта-гүндогар бурчунда гойды.

40-44 Хирам шейле хем газанлар, күл атарлар, легенлер ясады. Булардан башга-да, ол ики сүтүни, сүтүнлериң депесиндэки жам шекилли ики тэжи, шол тэчлери безеп дуран ики саны өрме зынжыры, шол зынжырлара ики хатар эдип дакмак үчин дөрт йүз саны нары, он арабаны, арабаларың үстүндэки он легени, бир саны ховзы хем-де ховзуң астындакы он ики өкүзи ясады. Шейдип, Хирам Реббиң өйүнде Сүлейман патыша үчин этмели ишлериниң барыны тамамлады.

45 Газанлар, күл атарлар, легенлер ве Хирамың Реббиң өйи үчин Сүлейман патыша ясап берен гапларының бары ялпылдавук бүрүнчденди. 46 Патыша бу гаплары Иорданың дүзлүгинде, Сукот билен Саретаның арасындакы тоюн топраклы ерде бүрүнчден гуйдурды. 47 Сүлейман бу бүрүнч гапгачларының аграмыны чекдирмеди, чүнки олар жуда көпди; оларың аграмыны хич ким аныкламады.

48 Шейдип, Сүлейман Реббиң өйүндэки эхли энжамлары: алтындан эдилен сыпаны, үстүнде Реббе хөдүр

^а 7:38 *Он бэш хум* – еврейче *кырк бат*. Бу такм. 880 литре деңдир.

чөреги гоюлян алтын хантагтасыны, ⁴⁹⁻⁵⁰ички отагың өңүндө бәшиси гүн-ортада, бәшиси демиргазыкда гойлан сап алтын чыраданлары, гүллери, чыралары, этишгирлери, кәселери, мүченеклери, легенлери, якымлы ыслы түтөтги якмак үчин уланылян гаплары, маңчаллары, өйүң ички отагының, ягни иң мукаддес отагың хем-де өйүң мукаддес отагының гапылары үчин алтын петлелери ясады.

⁵¹Шейдип, Сүлейман патышаның Реббин өйи үчин эдилмели әхли ишлери тамамланды. Сүлейман какасы Давут тарапындан өе багыш эдилен әхли затлары: күмши, алтыны, ве әхли энжамлары гетирип, Реббин өйүндәки хазынада гойды.

8-нжи бап

Сүлейман Әхт сандыгыны ыбадатхана гетирдйәр (2 Йыл язгылары 5:2–6:2)

¹Онсоң Сүлейман Реббин Әхт сандыгыны Давут галасы болан Сион галасындан гетиртмек үчин, Ысрайылың яшулуларыны, әхли тиребашыларыны, ысрайылларың уругбашыларыны Иерусалиме, өз хузурына йыгнады. ²Бүтин ысрайыл халкы единжи ай болан Этаным айында, Чатма байрамында Сүлейман патышаның янына йыгнанышды. ³Бүтин Ысрайылың яшулулары гелдилер ве руханылар сандыгы гөтердилер. ⁴Шейдип, олар Реббин Әхт сандыгыны, Реббе йүз тутулян чадыры хем-де чадырың ичиндәки әхли мукаддес энжамлары гетирдилер. Буларың барыны руханылар билен левилер Реббин өйүне

гетирдилер. ⁵Сүлейман патыша ве онуң хузурына йыгнанын бүтин ысрайыл халкы Әхт сандыгының өңүндеди. Олар сан-сажаксыз гоюнлары, өкүзлери гурбанлык бердилер. ⁶Соңра руханылар Реббин Әхт сандыгыны өз ерине, Реббин өйүниң иң мукаддес отагына, керупларың ганатларының астына гетирип гойдулар. ⁷Керуплар ганатларыны сандыгың үстүне герип, сандыгың-да, онуң сырыкларының-да үстүни өртйәрди. ⁸Сырыклар шейле узынды велин, хатда оларың учлары иң мукаддес отагың өңүндәки мукаддес ерденем гөрнүп дурды, йөне дашардан гөрүнмейәрди. Олар шу гүне ченли хем шол ередир. ⁹Сандыгың ичинде Мусаның гоян ики саны канун язылан даш бөлегинден башга хич зат ёкды; Муса бу ики даш бөлегини ысрайыл халкы Мүсүр юрдундан чыкандан соң, Реббин олар билен әхт эден ери болан Хореп^а дагында сандыга салыпды. ¹⁰Руханылар мукаддес отагдан дашары чыканларында, Реббин өйи булутдан долды. ¹¹Руханылар булут зерарлы Реббин хузурында хызмата дуруп билмедилер, чүнки Реббин шөхраны Худайың өйүни долдурыпды.

¹²Шонда Сүлейман шейле дийди: «Реб түм гаранкылыкда месген тут-жакдыгыны айтды. ¹³Мен Саңа бакы месген тутарың ялы, учурсыз гөзел өй гурдум».

Сүлейман халка йүзленйәр (2 Йыл язгылары 6:3-11)

¹⁴Онсоң патыша халка тарап өврүлип, бүтин ысрайыл жемагатына ак пага берди. Бүтин ысрайыл жемагаты дик дурды. ¹⁵⁻¹⁶Сүлейман шейле

^а 8:9 Хореп – бу Синай дагының бейлеки ады.

дийди: «Какам Давуда: „Мен ысрайыл халкымы Мүсүрдөн чыкаралым бәри, Маңа ыбадат этмәге өй гурмаклары үчин ысрайыл тирелеринден екеже шәхери-де сайламадым. Мен ысрайыл халкыма шалык этсин дийип, Давуды патышалыга сайладым“ дийип берен вадасыны бержай эден Ысрайыл Худайы Реббе алкыш болсун! ¹⁷Какам Давут Ысрайыл Худайы Реббе ыбадат үчин өй гурмагы йүрегине дүвүпди. ¹⁸⁻¹⁹Эмма Реб какам Давуда: „Маңа ыбадат үчин өй гурмагы йүрегиңе дүвмек билен сен говы этдиң; йөне шейле-де болса өйи сен гурмарсың. Сениң билиңден өнен оглуң Маңа ыбадат үчин өй гуар“ дийди. ²⁰Ине, Худай Өз берен вадасыны бержай этди, чүнки мен какам Давудың ерине гечдим. Реббиң вада берши ялы, мен Ысрайылың тагтында отырын. Ысрайыл Худайы Реббе ыбадат үчин өй гурдум. ²¹Сандыгы мен шол өйде гойдум. Аталарымызы Мүсүр топрагындан чыкаранда, Реббиң олар билен эден әхти шонуң ичиндедир».

Сүлейманың дилеги (2 Йыл язгылары 6:12-42)

²²Соңра Сүлейман Реббиң гурбанлык сыпасының хем бүтин ысрайыл халкының өңүнде дуруп, эллерини гөге тарап узатды: ²³«Эй, Ысрайыл Худайы Реб, ерде-де, гөкде-де Сениң ялы Худай ёкдур! Бүтин калплары билен ёлундан йөрөйән гулларың үчин Сен әхтиңи, садык сөйгиңи саклайарсың. ²⁴Сен Өз гулуң какам Давуда берен вадаңы бержай этдиң. Шу гүн Сениң әхли айдан сөзлериң амала ашды. ²⁵Шонуң үчин хем, эй, Ысрайыл Худайы Реб, гулуң какам Давуда: „Эгер сениң огулларың сениң

йөрөйшиң ялы, Мениң хакыкат ёлумдан йөреселер, сениң неслиңден хич бир адам Ысрайылың тагтындан айрылмаз“ дийип берен вадаңы бержай эт. ²⁶Шонуң үчин хем, эй, Ысрайылың Худайы, гой, Сениң гулуң какам Давуда берен вадаң амала ашсын!

²⁷Эмма Худай ерде месген тутармы? Сени хатда гөк-де, гөклерин гөги-де ичине сыгдырып билмейәр. Онсоң мениң бу салан өйүм дагы нәмежик! ²⁸Йөне шонда-да, я Бейик Худайым, Сен гулуң дилегине хем-де ялбарышына гулак сал-да, онуң бу гүн йүрекден эдйән ялбарышыны ве дилегини кабул эт. ²⁹Гөзлериң гиже-гүндиз: „Маңа шу ерде ыбадат эдилер“ диен өйүңде болсун. Гулуңың шу ере тарап бакып эдйән дилегини эшит. ³⁰Өз ысрайыл халкың ве мен гулуң шу ере тарап бакып дилег эденимизде, гулуңың, халкың Ысрайылың ялбарышларыны эшит. Өз гөкдәки месгениңден эшит-де, бизи багышла.

³¹Бир адам башга бир адама гаршы гүнә эдип, ант ичмәге межбур эдилсе, ол гелип, шу өйде Сениң гурбанлык сыпаңың өңүнде гүнәсиздигине ант ичсе, ³²шонда Сен гөкде эшит-де, оңа жогап бер. Гулларыңа хөкүм эдип, гүнәлә гүнәсине гөрә жеза бер, гүнәсиз акла-да, догрулыгына гөрә сыла.

³³Сениң халкың Ысрайыл Саңа гаршы гүнә эденлиги зерарлы душман өңүнде енлише сезевар боланда, тәзеден Саңа йүз тутуп, Сениң адыңы ыкпар этсе, шу өйде Саңа дилег эдип, ялбарса, ³⁴шонда Сен гөкде эшит-де, халкың Ысрайылың гүнәсини гечип, олары ызларына, аталарына берен юрдуңа гетир.

³⁵Саңа гаршы гүнә эдендиклери зерарлы гөк япылып, ягмыр ягдадык

махалы, олар шу ере тарап бакып, дилег эдип, Сениң адыңы ыкрат этселер, Сениң хасрат чекдиренлерин хем өз гүнәлери үчин тоба гелселер, ³⁶шонда Сен гөкде эшит-де, Өз гулларың болан ысрайыл халкының гүнәсини гечип, олара догры ёлдан йөремеги өврет. Өз халкыңа мирас хөкмүнде берен юрдуңа ягмыр ягдыр.

³⁷Эгер юртда ачлык я гыргын кесели болса, эпгек, ыгалдан чүйремеклик, чекиртге я-да гурчук пейда болса, эгер душманлары өз ислендик галаларында олара сүтем этселер, нәхили бела, нәхили кесел болса-да, ³⁸ислендик адам я-да ысрайыл халкы тарапындан нәхили дилегдир ялбарыш эдилен болса, хер кес өз йүрек дердини билип, шу өе тарап эллерини герсе, ³⁹шонда Сен гөкде Өз месгенинде эшит-де, олары багышла ве олар ярдам эт. Хер кесе эден ишине гөрә жогап бер, чүнки хер ынсаның йүрегини дине Сен билйәнсин. ⁴⁰Шейдип, олар Сениң аталарымыза берен юрдунда өмүрбөйи Сенден горкуп яшасынлар.

⁴¹⁻⁴²Халкың Ысрайылдан болмадык, йөне Сениң бейик адың, гудратың хем-де Өз халкың үчин эден бейик ишлерин барада эшидип, узак юртдан гелен кесеки шу өйде дилег этсе, ⁴³Сен Өз гөкдәки месгенинде оны эшит-де, дүйәнниң әхли халкларының ысрайыл халкы ялы Сениң адыңы билип, Сенден горкуп, Саңа ыбадат үчин гуран өйүми билерлери ялы, кесекиниң дилегине-де жогап бер.

⁴⁴Эгер халкың Сениң иберен ёлуң билен душманына гаршы сөвеше чыкып, Сениң сайлан шәхериңе, мениң Саңа ыбадат үчин гуран өйүме тарап бакып, Сен-Реббе дилег этсе, ⁴⁵гөкде оларың дилеглерини,

ялбарышларыны эшидип, олара душманларының үстүнден еңиш бер.

⁴⁶Олар Саңа гаршы гүнә этселер, – гүнә этмейән адам ёкдур – Сен газапланып, олары душман элине берсең, душман олары есир эдип, якынузак юрда әкитсе, ⁴⁷олар хем есирлиге әкидилен юртларында ойланып тоба эдип, ялбарып: „Биз нәхаклык эдип, гүнә газандык, пислик этдик“ дийип, ⁴⁸өзлерини есир алан душманларының юрдунда пәк калплары ве жан-тенлери билен Саңа йүзленип, аталарына берен юрдуңа, Өз сайлан шәхерине, Саңа ыбадат үчин гуран өйүме тарап бакып, дилег этселер, ⁴⁹шонда Сен Өз гөкдәки месгенинде оларың дилеглерини, налышларыны эшит-де, оларың дадына етиш. ⁵⁰Саңа гаршы гүнә эден халкыңы хем-де оларың Саңа гаршы эден языкларыны багышла, есир аланларың олара рехимдарлык эдерлери ялы, Сен Өз халкыңа душманларының гөзүниң өңүнде рехимдарлык эт. ⁵¹Чүнки олар Сениң демир печ кимин ловляяң Мүсүрден чыкаран халкыңдыр, Сениң мирасыңдыр. ⁵²Өз гулуң хем-де халкың Ысрайыл ислендик вагт Сени чагыранларында, Сен оларың налышларыны эшит. Гой, гөзлериң оларда болсун. ⁵³Эй, Хөкмүрован Реб, Сен аталарымызы Мүсүрден чыкараныңда, гулуң Муса аркалы айдышың ялы, Өзүңе мирасдар этмек үчин дүйәнниң әхли халкларының арасындан ысрайыл халкыны Өз халкың хөкмүнде сайладың».

Сүлейман дилегини соңлаяр

⁵⁴Сүлейман Худая дилегини, ялбарышыны тамамландан соң, Реб-биң гурбанлык сыпасының өңүнде

эллерини гөге герип, дыза чөкөн еринден турды. ⁵⁵Сүлейман дик дуруп, бүтин ысрайыл халкына батлы сес билен пата берип, шейле дийди: ⁵⁶«Вада берши ялы, ысрайыл халкына парухатчылык берен Реббе алкыш болсун. Ол Өз гулы Муса аркалы берен ягшы вадаларының барыны бержай этди. ⁵⁷Худайымыз Реб бизиң аталарымыз билен болшы ялы, бизиң биленем болсун, бизи хич хачан ташламасын, терк этмесин. ⁵⁸Онуң ёлларындан йөрәримиз ялы, Онуң аталарымыза берен табшырыкларыны, парзларыны хем-де хөкүмлерини бержай эдеримиз ялы, бизиң йүреклеримизи Өзүне таппа өвүрсин. ⁵⁹⁻⁶⁰Гой, мениң Реббиз өңүнде диле гетирен сөзлерим Бейик Худая гиже-гүндиз якын болсун. Бейик Худай дүнийәниң әхли халкларының Реббиз Худайдыгыны, Ондан башга Худайың ёкдугыны билерлери ялы, Реб Өз гулуны, ысрайыл халкыны гүнделик зерур затлар билен үпжүн этсин. ⁶¹Шонуң үчин хем сиз Онуң парзларына боюн болуп, Онуң табшырыкларыны шу гүнки ялы бержай эдип, Бейик Худайымыза ак йүректен хызмат эдин».

Ыбадатхана Реббе багыш эдилйәр

⁶²Онсоң патыша ве онун янындакы бүтин ысрайыл халкы Реббиз хузурында гурбанлык бердилер. ⁶³Сүлейман Реббе саламатлык гурбанлыгы хөкүмүнде йигрими ики мүн өкүз, бир йүз йигрими мүн гоюн берди. Шейдип, патыша ве бүтин ысрайыл халкы Реббиз өйүниң ачылыш дабарасыны этдилер. ⁶⁴Шол гүнүн өзүнде Сүлейман патыша Реббиз өйүниң өңүндәки ховлының ортасыны мукаддес этди. Патыша шол

ерде якма гурбанлыкларыны, галла садакасыны ве саламатлык гурбанлыкларының ягларыны берди, чүнки Реббиз хузурындакы бүрүнч гурбанлык сыпасы якма гурбанлыгыны, галла садакасыны, саламатлык гурбанлыгының яг бөлөклерини тутардан гаты кичиди.

⁶⁵Шейдип, Сүлейман ве бүтин ысрайыл халкы – улы мэхелле Лебохматдан Мүсүр серхедине ченли болан аралыкда, Худайымыз Реббиз хузурында он дөрт гүлпә байрам этдилер. ⁶⁶Шундан соң Сүлейман халкы өйли-өйүне угратды. Олар патышаны ялкап, Реббиз Өз гулы Давуда, халкы ысрайыла гөркезен әхли ягшылыклары үчин шатланып, гөвнүхошлукда өйли-өйлерине гайтдылар.

9-нчы бап

Реб ене Сүлеймана гөрүнйәр (2 Йыл язгылары 7:12-22)

¹⁻²Сүлейман Реббиз өйүни, өз көшгүни хем-де гурмага мейил эден затларының барыны гуруп гутаранда, Реб Гибгонда гөрнүши ялы, Сүлеймана икиленч гөрүнди. ³Реб Сүлеймана шейле дийди: «Мен сениң эден дилегиңи, ялбарышыңы эшитдим. Сениң гуран бу өйүни мукаддес этдим. Маңа ол ерде эбедилик ыбадат эдилер. Мениң назарым ве йүрегим хемише шол ерде болар. ⁴⁻⁵Эгерде сен какаңың йөрөйши ялы сап йүреклилик, догрулык билен Мениң ёлумдан йөрәп, табшыран әхли затларымы эдип, Мениң хөкүмлеримдир дүзгүнлерими бержай этсен, „Сениң неслинден Ысрайыла хөкүм сүржек адам кемлик этмез“ дийип, какаң Давуда вада бершим ялы, Ысрайылың

үстүндөн патышалыгыңы беркарар эдерин.

⁶⁻⁷Эмма сиз я-да сизин огулларыңыз Мениң ызыма эрмекден йүз дөндөрсөңиз, өңүңизде гоян табшырыкларымы, парзларымы бержай этмән, гидип башга худайлар хызмат эдип, олар сежде этсеңиз, онда Мен ысрайыл халкыны өзлерине берен еримден махрум эдерин. Өзүме ыбадат эдилмеги үчин мукаддес эден бу өйүми рет эдерин. Ысрайыл халкы бейлеки халкларга геп хем гүлки болар. ⁸Шу өй харабалыга өврүлөр^а. Онуң янындан гечйән хер бир киши оңа хайранлар галып, пышырдашып: „Реб нәме үчин бу юрды, бу өйи бейле терк этдикэ?“ диер. ⁹Онсон әхли халклар: „Чүнки ысрайыл халкы ата-бабаларыны Мүсүр юрдундан чыкаран өзлериңиз Худайы Ребден йүз дөндөрип, башга худайлар тарап өврүлип, олар сежде этдилер, олар хызмат этдилер. Шонун үчин хем Реб бу бетбагтчылыгы оларың башындан индерди“ диерлер^б.

Сүлейманың бейлеки эден ишлери (2 Йыл язгылары 8:1-18)

¹⁰Сүлейман ики өйи, ягны Реббин өйи билен өз көшгүни йигрими йылда гуруп гутарды. ¹¹Сур патышасы Хирамың кедр хем-де серви агачларындан ве алтындан Сүлейман нәче ислесе берендиги үчин, Сүлейман патыша-да оңа Желиле веляятындан йигрими галаны берди. ¹²Хирам

Сурдан Сүлейманың өзүне берен галаларыны гөрмәге гелди, йөне онун ол галаларга гөвни етмеди. ¹³Шонун үчин хем ол: «Эй, доган, маңа берен галаларың дагы нәхили?» дийди. Шейдип, олары Кабул^б дийип атландырдылар. Олар шу гүне ченли хем шейле атландырылар. ¹⁴Хирам болса Сүлейман патыша ики йүз батман^в алтын иберипди.

¹⁵Сүлейман патыша ишчилери топлап, Реббин өйүни, өз көшгүни, Миллоны^г, Иерусалимдин диварыны, Хасор, Мегидо, Гезер галаларыны тәзеден дикелтди. ¹⁶Бу гала озал Мүсүр патышасы фараон тарапындан басылып алнып, ода берлипди. Фараон галада яшайн кенганлары гырып, оны инжи хөкмүнде өз гызына – Сүлейманың аялына берипди. ¹⁷⁻¹⁹Шундан соң Сүлейман Гезери, ашакы Бейтхороны, Багалаты, Яхуда чөллүгинде болан Тадморы, өзүниң әхли аммар галаларыны, сөвеш арабаларының саклянян галаларыны, сөвеш арабалы гошунуң саклянян галаларыны тәзеден гурды. Мундан башга-да, Иерусалимде, Ливанда хем-де өз голастындакы ерлерин әхлисинде гурмага мейил эден затларының барыны гурдурды. ²⁰Ысрайыл халкындан болмадык аморлар, хетлер, перизлер, хивилер хем-де ябуслар энтек хем шол юртда яшайрдылар. ²¹Олар ысрайылларың бүтинлей ёк этмедик халкларының несиллеридир. Сүлейман олары гула өврүди. Бу шу гүне ченли хем

^а 9:8 *Харабалыга өврүлөр* – кәбир голязмаларда бейик болар.

^б 9:13 Еврейче *Кабул* ве хайырсыз сөзлериңиз айдылышы меңзешдир.

^в 9:14 *Ики йүз батман* – еврейче *йүз йигрими киккар*. Бу такм. 4 тонна дендр.

^г 9:15-16 *Милло* – топрак билен долдурылан жайрык я-да бошлук ер болмагы ахмал. Сөзлүге серет.

шейледир. ²²Эмма Сүлейман ысрайыл халкыны гул этмеди. Олар Сүлейманың эсерлери, көшк эмелдарлары, харбы серкерделери, яраг гөтери-жилери, сөвеш арабалы гошунының серкерделеридилер.

²³Сүлейманың ишине баштуанлык эдйән ёлбашчылар-да ысрайыл огулларынданды. Олар бәш йүз элли адам болуп, агыр иште ишлейән адамлара баштуанлык этдилер.

²⁴Фараоның гызы Давут галасындан чыкып, Сүлейманың өзи үчин гуран өйүне гелди. Соңра Сүлейман галаның гүндогар тарапыны тәзеден дикелтди.

²⁵Сүлейман Реббе гуран гурбанлык сыпасында йылда үч гезек якма гурбанлыкларыны, саламатлык гурбанлыкларыны хөдүрләрди, Реббин хузурында якымлы ыслы түтетги якарды. Шейдип, ол Реббин өйүни долы гуруп тамамлады.

²⁶Сүлейман патыша Эдом юрдунда, Гызыл деңзиң ^a кенарында, Эйлатың голайында болан Эсёнгеберде гәмилер ясады. ²⁷Хирам өз эмелдарларыны Сүлейманың эмелдарлары билен биле деңзе белет болан гәмичилер билен иберди. ²⁸Олар Опыра гидип, ол ерден еди йүз он батман төвереге алтын алып, оны Сүлейман патыша гетирип бердилер.

10-нжы бап

Шеба меликеси Иерусалиме гелйәр
(2 Йыл язгылары 9:1-12)

¹Шеба меликеси Сүлейманың Реббе гойян хорматының ат-овазасыны

эшидип, оны кын соваллар билен сынамага Иерусалиме гелди. ²Шеба меликеси уммасыз байлык, хошбой ыслы затлар, көп мукдардакы алтын ве гимматбаха дашлар йүкленен дүелер билен Иерусалиме гелди. Ол Сүлейманың янына гелип, йүрегине дүвен әхли соваллары сорады. ³Сүлейман онуң әхли совалларына жогап берди. Патыша онуң екеже совалыны-да жогапсыз галдырмады. ⁴⁻⁵Шеба меликеси Сүлейманың пайхасыны, онуң гуран өйүни, сачагындакы нәз-ныгматлары, эмелдарларының яшаян ерлерини, хызматкәрлериниң хызматыны, оларың эгин-эшиклерини, онуң сақыларыны, Реббин өйүнде берйән якма гурбанлыкларыны гөрөнде, онуң бу затлара акылы хайран болды.

⁶⁻⁷Ол патыша шейле дийди: «Юрдумда ишлериң хакда, парасатың хакда эшиден сөзлерим догры экен, йөне мен гелип, өз гөзлерим билен гөрийәнчәм, айдыланлара ынанмадым. Маңа онуң ярысыны хем айтмандырлар. Сениң пәхим-пайхасың, ровачлыгың мениң эшидишимден хас артык экен. ⁸Сениң халкың нәхили багтлы! Хемише хузурында болуп, пәхим-пайхасыңы эшидйән эмелдарларың нәхили багтлы! ⁹Сенден хошал болуп, сени ысрайыл тагтында отурдан Худайың Реббе алкыш болсун! Реб Ысрайылы эбедилик сөөн соң, адалаты ве хакыкаты бержай этмегиң үчин сени патыша этди». ¹⁰Онсоң Шеба меликеси Сүлейман патыша ики йүз батман ^b алтын, көп мукдарда атырлары ве гимматбаха

^a 9:26 *Гызыл деңиз* – еврейче *Гамыш деңзи*.

^b 10:10 *Ики йүз батман* – еврейче *йүз йигрими киккар*. Бу такм. 4 тонна дендир.

дашлары берди. Сүлейман патыша Шеба меликесиниңки ялы шейле көп мукдардакы хошбой ыслы затлар хич берилмэнди.

¹¹Хирамың Опырдан алтын гетирен гэмиси ол ерден көп мукдарда сандал агажыны ве гымматбаха дашлары хем гетирди. ¹²Патыша сандал агажындан Реббич өйүне, патышаның көшгүне сөөлер, айдымчылар үчин лирадыр арфалар ясады; бейле сандал агажы шу гүне ченли гөрлүп-эшидилмэнди.

¹³Сүлейман патыша Шеба меликесине өз эчилен затларындан дашары онуң гөвнүниң ислэн задыны берди. Шейдип, Шеба меликеси эмелдарлары билен өз юрдуна доланды.

Сүлейманың байлыклары (2 Йыл язгылары 9:13-28)

¹⁴⁻¹⁵Сүлеймана бир йылда гелен алтының аграмы алыш-бериш эдйэн адамлардан, сөвдагэрлериң сөвдасындан, эхли арап шаларындан, юрдуң хакимлеринден гелен алтындан дашары бир мүң бир йүз отуз батмандан говракды ^a. ¹⁶Сүлейман патыша дөвме алтындан ики йүз саны улы галкан ясады. Хер бир улы галкана, он еди гадак ^b алтын сарп эдилди. ¹⁷Ол дөвме алтындан үч йүз галкан ясады; хер галкана дөрт ярым гадак ^c алтын сарп эдилди. Патыша булары «Ливан жеңцели» атлы көшгүнде гойды. ¹⁸Патыша тагтыны пилиц сүңки билен хашамлап, сап алтына

гаплады. ¹⁹Тагтың алты басганчагы барды, арка тарапдан тагтың депеси тегелекди, күрсиниң ики тарапында хем тирсекликлер, тирсекликлериң гапдалында-да ики ёлбарс дурды. ²⁰Алты басганчагың хер тарапында бир ёлбарс, жеми он ики ёлбарс дурды. Бейле зат энтек асла хич бир юртда ясалманды. ²¹Сүлейманың гапгачларының барысы алтынданды. Онуң «Ливан жеңцели» атлы көшгүниң эхли гапгачлары-да сап алтынданды. Күмүшден хич зат ёкды, себёби күмүш Сүлейманың дөврүнде хич затча гөрүлмейэрди. ²²Чүнки Сүлейманың Хирамың гэмилери билен бирликде деңизде гэмилери барды. Деңиз гэмилери үч йылда бир гезек гелип, алтын, күмүш, пил дилини, маймынлары ве тавуслары гетирердилер.

²³Шейдип, Сүлейман патыша байлыкда, пэхим-пайхасда ер йүзүндөки эхли патышалардан өңе гечди. ²⁴Худайың Сүлейманың йүрегине салан пайхасыны эшитмек үчин бүтин дүнийә онуң дидарына зарды. ²⁵Сүлейманың янына гелен хер кес йылың-йылына күмүшдир алтын энжамлардан, эгинэшиклерден, яраглардан, атырлардан, атлардыр гатырлардан ыбарат болан совгатларыны гетирйэрди.

²⁶Сүлейман сөвеш арабалары билен арабалы эсерлери топлады; онуң бир мүң дөрт йүз сөвеш арабасы, он ики мүң сөвеш арабалы эсерлери ^c барды. Сүлейман оларың бирнэчесини

^a 10:14-15 *Бир мүң бир йүз отуз батман* – еврейче *алты йүз алтмыш алты киккар*. Бу такм. 23 тонна деңдир.

^b 10:16 *Он еди гадак* – еврейче *алты йүз шекел*. Бу такм. 7 кг деңдир.

^c 10:17 *Дөрт ярым гадак* – еврейче *үч мина*. Бу такм. 1,8 кг деңдир.

^d 10:26 *Сөвеш арабалы эсерлери* – я-да *атлылар*.

өз янында Иерусалимде, галанларыны болса сөвеш арабаларының сакланын галаларында ерлешдирди. ²⁷Сүлейман Иерусалимде күмши дашлар билен дең этди, кедр агажыны болса гүнбатар байырлыкда гөгерйән ябаны инжир агажы кимин көпелтди. ²⁸Сүлейманың атлары Мүсүрден ве Кеведен гетирилди; патышаның тәжирлери олары Кеведен белли бир баха сатын алдылар. ²⁹Бир сөвеш арабасы он еди гадак ^a төвереги күмше, бир ат болса дөрт гадакдан говрак күмше сатын алынып, олар Мүсүрден гетирилйәрди. Шейдип, бу сөвеш арабалары ве атлар Сүлейманың тәжирлеринин үсти билен бүтин хетлериң ве Сирияның шаларына сатылярды.

11-нжи бап

Сүлейман Ребден йүз өвүрйәр

¹Сүлейман фараоның гызындан башга-да моваплардан, аммонлардан, эдомлардан, сидонлылардан, хетлерден биртопар кесеки аяллара ашык болды. ²Реб ысрайыл огулларына: «Сиз кесеки миллетлерден гыз алшып-беришмән, чүнки олар хөкман сизи өз худайларына сежде этдирерлер» дийип айдан миллетлериндендилер. Эмма Сүлейман муңа гарамаздан шу аяллара өйленди. ³Онуң еди йүз ша аялы, үч йүз гырнак аялы барды. Аяллары онуң йүрегини аздырдылар. ⁴Сүлейманың гаррылык чагында аяллары онуң йүрегини кесеки худайлар тарап өвүрдилер. Сүлейман какасы Давут ялы Худайы Реббе

вепалы болмады. ⁵Сүлейман сидонлыларың худайы Ашторета, аммонларың нежис худайы Милкома ^b сежде этди. ⁶Сүлейман Реббиң назарында йигренжи ишлери эдип, какасы Давудуң болшы ялы Реббе вепалы болмады. ⁷Соңра Сүлейман Иерусалимгүндогарындакы дагда Мовабың нежис буты Кемош ве аммонларың худайы Молек үчин сеждегәх гурды. ⁸Ол шейле хем өз худайларына якымлы ыслы түтетги якып, олар гурбанлык берер ялы, әхли кесеки аяллары үчин хем сеждегәхлер гурды.

⁹⁻¹⁰Реббиң Сүлеймана гаты гахары гелди. Сүлейман өзүне ики гезек гөрнүп, башга худайларың ызына эрмедийип табшырык берен Ысрайыл Худайы Реббиң табшырыгыны бержай этмән, Ондан йүз дөндерипди. ¹¹Шонуң үчин хем Реб Сүлеймана шейле дийди: «Сениң Мениң билен эден әхтиңи билгешлейин бозуп, Мениң саңа табшыран парзларымы сакламандыгың үчин, Мен патышалыгы хөкман сениң элинден алып, оны көшк эмелдарларының бирине берерин. ¹²Эмма сениң какаң Давудуң хатырасы үчин Мен муны сениң гүнлеринде этмерин; патышалыгы сениң оглуның элинден аларын. ¹³Мен бүтин патышалыгы сениң элинден алман, гулум Давудуң хем-де Өз сайлан шәхерим Иерусалимгүн хатырасы үчин, дине бир тирәни сениң оглуна берерин».

Сүлейманың душманлары

¹⁴Соңра Реб эдомлы Хадады Сүлеймана душман этди. Ол Эдомда патыша неслинденди. ¹⁵⁻¹⁶Чүнки

^a 10:29 *Дөрт гадак* – еврейче *бир йүз элли шекел*. Бу такм. 1,7 кг деңдир.

^b 11:5 *Милком* – бу Молек худайың бейлеки ады. Серет: 1Пат 11:7.

Давут Эдомдака, гошунбашы Ёвап өлдүриленлери жайламага гидип, Эдомдакы эркеклерин эхлисини гырыпды. Ёвап ве бүтин ысрайыллар Эдомдакы эркеклерин эхлисини гырянчалар, алты айлап шол ерде галыпдылар. ¹⁷Эмма Хадат какасынын эмелдарлары болан бирнече эдомлылар билен гачып, Мүсүре гидипди; Хадат ол вагтлар яш огланды. ¹⁸Олар Мидяндан чыкып, Парана гелдилер, Парандан хем янларына бирнече адам алып, Мүсүре, Мүсүр патышасы фараонын янына бардылар. Патыша Хадада яшамага жай ве меллек ер берип, оны азык билен үпжүн этди. ¹⁹Хадат фараонын мэхрини газанды; ол өз аялынын гыз доганыны, ягны мелике Тахпенейсиң гыз доганыны Хадада аяллыга берди. ²⁰Ол Хадада огул догруп берип, онуң адына Генубат дакдылар. Тахпенейс Генубаты фараонын өйүндө тербиеледи. Генубат онуң огулларынын арасында өсүп улалды. ²¹Хадат Мүсүрдөкө, Давудуң ата-бабаларына говшандыгы хем-де Ёвап гошунбашынын өлүми барада эшиденде, ол фараона шейле дийди: «Маңа өз юрдума доланмага ругсат бер». ²²Фараон ондан: «Юрдуңа гитмекчи болар ялы, мениң янымда нәме кемең бар?» дийип сорады. Ол: «Кем задым ёк, йөне маңа хөкман гитмәге ругсат бер» дийип жогап берди.

²³Женабы Соба патышасы Хададгезерден гачып гиден Эляданың оглы Резоны хем Худай Сүлеймана душман этди. ²⁴Давут собалылары өлдүрендө, Резон янына адам йыгнап, бир лешгере баш болды. Олар Дамаска барып, шол ерде месген тутдулар, онуң адамлары Резоны Дамаскада патыша

этдилер. ²⁵Хададың яманлык эдиши ялы, Сүлейманың бүтин өмүрүне Резон Ысрайыла душман болуп, Ысрайылы йигренди хем-де Сирия хөкмүрованлык этди.

Реббиң Яробгама берен вадасы

²⁶Сүлейманың эмелдарларынын бири болан Середадан эфрайымлы Небадың оглы Яробгам патыша гаршы чыкды. Онуң эжеси Серуга атлы бир дул хатынды. ²⁷Онуң патыша гаршы эл галдырмагынын себәби шейледи: Сүлейман Миллоны тәзеден дикелдип, какасы Давут галасынын диварларынын йыкылан ерлерини абатлады. ²⁸Яробгам башаржаң адамды, бу яш йигидиң иш башаржаңлыгыны гөрөн Сүлейман оны манаша ве эфрайым тирелерине дегишли болан межбуры ишдәкилерин үстүндө баштутан эдип гойды. ²⁹Бир гүн Яробгам Иерусалимден чыкып барярка, ёлда она шилолы Ахья пыгамбер габат гелди. Ахья тәзе эшиклер гейипди. Чола ерде оларың икисинден башга адам ёкды. ³⁰Ахья эгниндәки тәзе эшигини чыкарды-да, йыртып он ики бөлеге бөлди. ³¹⁻³³Соңра Яробгама шейле дийди: «Он бөлегини өзүң үчин ал, чүнки Ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр: „Мен патышалыгы хөкман Сүлейманың элинден алып, он тирәни саңа берерин, йөне гулум Давудуң хатырасы үчин хем-де Ысрайылың бүтин тирелеринден сайлап алан шөхерим Иерусалимиң хатырасы үчин диңе бир тире Сүлейманыңкы болар. Чүнки ол Мени терк эдип, сидонлыларың худайы Ашторета, Мовабың худайы Кемоша, аммонларың худайы Милкома сежде этди. Сүлейман какасы Давудуң ызыны тутмады. Ол

Мениң назарымда нәхак ишлери эдип, парзларымы, хөкүмлерими бержай этмеди, ёлларымдан йөремеди. ³⁴Муна гарамаздан, Мен бүтин патышалыгы онуң элинден алмарын. Мениң табшырыкларымы, парзларымы бержай эден, Өз сайлан гулум Давудың хатырасы үчин, Мен Сүлейманы өмрүниң ахырына ченли патыша эдерин. ³⁵Эмма патышалыгы Давудың огулуның элинден алып, оны он тире билен саңа берерин. ³⁶Маңа ыбадат эдилмеги үчин, Өз сайлан шәхерим Иерусалимде гулум Давудың неслинден бири хемишелик патышалык эдер ялы бир тирәни Сүлейманың огулуна берерин. ³⁷Мен сени Ысрайыла патыша эдерин ве сен Ысрайыла гөвнүниң ислейшине гөрә патышалык эдерсиң. ³⁸Гулум Давудың эдиши ялы, парзларымы, табшырыкларымы бержай эдип, Маңа гулак гоюп, ёлларымдан йөрәп, Мениң назарымда догры ишлери этсең, Мен хемише сениң билен боларын. Мен сени Ысрайыла патыша эдерин ве эдил Давудың несиллерини патыша эдишим ялы, сенден соң сениң несиллериңи хем патыша эдерин. ³⁹Сүлейманың гүнәлери үчин Мен Давудың несиллерине жеза берерин, йөне бу хемишелик болмаз⁴⁰». ⁴⁰Шонуң үчин хем Сүлейман Яробгамы өлдүрмәге сынанышды, йөне Яробгам Мүсүре, Мүсүр патышасы Шишагың янына гачып барып, Сүлейман дүнйәден өтйәнчә, шол ерде болды.

Сүлейманың өлүми
(2 Йыл язгылары 10:1-19)

⁴¹Сүлейманың әхли галан ве эден ишлери хем-де акыл-пайхасы барада «Сүлейманың ишлери» диен китапта

языландыр. ⁴²Сүлейман Иерусалимде бүтин Ысрайыла кырк йыл патышалык этди. ⁴³Сүлейман ата-бабаларына говушды. Ол какасы Давудың галасында жайланды. Онуң ерине оглы Рехабгам патыша болды.

12-нжи бап

**Демиргазык тирелериниң
гозгалаңы**
(2 Йыл язгылары 10:1-19)

¹Рехабгам Шекеме гитди. Бүтин ысрайыл халкы Рехабгамы патыша этжек болуп, Шекеме гелипди. ²Небадың оглы Яробгам шол вагт Сүлеймандан гачып, Мүсүрде яшайрды. Ол Рехабгам барадакы хабары эшиденден соң, Мүсүрден гайдып гелди. ³Тутуш ысрайыл жемагаты Яробгамы чагырдып алып, онуң билен биле Рехабгамың янына гелип, оңа: ⁴«Какаң бизе агыр зулум этди. Инди сен какаңың бизе эден агыр зулумыны еңлет ве бизе салан салгыдыны азалт, шонда биз саңа гуллуқ эдерис» дийдилер. ⁵Рехабгам ысрайыл халкына: «Гидиң-де, ене-де үч гүнден мениң яныма доланып гелиң» дийди. Шейдип, олар гитдилер.

⁶Онсоң Рехабгам патыша какасы Сүлейманың дири махалында онуң хызматында дуран яшулулар билен геңешип, олардан: «Бу халка нәхили жогап бермеги маңа маслахат берйәрсиниң?» дийип сорады. ⁷Яшулулар оңа: «Эгер сен шу гүн бу халка ягшы хызмат эдип, олардан ягшы сөзүңи гайгырмасаң, олар саңа бакы хызмат эдерлер» дийип жогап бердилер. ⁸Эмма Рехабгам яшулуларың берен маслахатыны әсгермән, өзи билен биле өсүп

улалан, хузурында хызмат эдйэн яш йигитлер билен геңешди. ⁹Рехабгам яш йигитлерден: «Сиз: „Сен какаңың бизе эден агыр зулумыны еңлет“ дий-йэн бу халка нэхили жогап бермеги маңа маслахат берйэрсиниз?» дийди. ¹⁰Онуң билен биле өсүп улалан яш йигитлер оңа: «Саңа „Какаңың бизе эден агыр зулумыны еңлет“ дий-йэн бу халка өз күлөм бармагың какаңың билинден ёгындыгыны айт. ¹¹Какам сизе агыр зулум эден болса, мен сизе эдилен зулуму хас-да артдырамын; какам сизи чырпы билен жезаландыран болса, мен сизи гамчы билен жезаландырамын дий» дийдилер.

¹²Шейдип, патышаның: «Мениң яныма ене-де үч гүнден доланып гелиң» дийши ялы, Яробгам билен бүтин халк үчүнжи гүн Рехабгамың янына гелдилер. ¹³Патыша халка рехимсизлик билен жогап берди. Ол яшулуларың өзүне берен маслахатыны рет этди. ¹⁴Рехабгам яш йигитле-риң берен маслахатына эерип, Яробгама ве ысрайыл халкына шейле жогап берди: «Какам сизе агыр зулум эден болса, мен сизе эдилен зулуму хас-да артдырамын. Какам сизи чырпы билен жезаландыран болса, мен сизи гамчы билен жезаландырамын». ¹⁵Шейдип, патыша халкы диңлемеди. Бу вака Реббинң шилолы Ахья аркалы Небадың оглы Яробгам барада айдан сөзүниң амала ашмагы үчин Реб тарапындан шейле тамамланыпды.

¹⁶Патышаның өзлерини диңлемежегини билен ысрайыл халкы оңа: «Би-зиң Давут билен нэме шэриклигимиз бар? Ыйшайың оглунда мирасымыз

ёкдур. Эй, ысрайыллар, өйли-өйүңизе гайдың! Эй, Давудың несли, сен өз өйүңе серет!»

Шейдип, ысрайыллар өз өйлерине доландылар. ¹⁷Эмма Рехабгам дине Яхуда шэхерлеринде яшаян ысрайыллара патышалык этди. ¹⁸Рехабгам патыша гулларың баштутаны Адорамы^а Ысрайыла иберенде, ысрайыл халкы оны дашлап өлдүрди. Рехабгам патыша Иерусалиме гачмак үчин, ховлукмачлык билен өз ат арабасына мүнди. ¹⁹Шейдип, Демиргазык ысрайыл тирелери шу гүне ченли Давудың несиллерине гаршы питне турзуп гелиёрлер.

²⁰Яробгамың гайдып гелендигини эшиден бүтин ысрайыл халкы онуң янына адам ёллап, оны йыгнанышыга чагырып, тутуш Ысрайыла патыша этдилер. Яхуда тиресинден башга Давудың несиллериниң ызына дүшөн болмады.

Шемагя ныгамберлик эдйэр

(2 Ыыл язгылары 11:1-4)

²¹Рехабгам Иерусалиме гелди. Демиргазык ысрайыл тирелерине гаршы уршуп, патышалыгы Сүлейманың оглы Рехабгама гайтарып бермек үчин, бүтин яхуда хем-де бенямин тирелеринден йүз сегсен мүн сайлама уршужылар топлады. ²²Эмма Худайың адамы Шемагя Худайың шу сөзи аян болды: ²³«Сүлейманың оглы, Яхуданың патышасы Рехабгама, бүтин яхуда хем-де бенямин тирелерине хем-де галан халка ²⁴Реб шейле дий-йэр дий: „Сиз доганларыңыз болан ысрайыл халкының гаршысына урушмаң. Хер кес өз өйүңе гайтсын, чүнки

^а 12:18 *Адорам* – кэбир гадымы тержимелерде *Адонырам*. Серет: 1Пат 4:6 ве 5:14.

бу болан вака Мендендир“». Олар Реббин сөзүне гулак асып, Онуң айдышы ялы өйлерине гитдилер.

Яробгам Худайдан үз өвүрйэр

²⁵Онсоң Яробгам Эфрайым даглык юрдунда Шекем галасыны бина эдип, шол ерде месген тутды. Соңра ол Шекемден гидип, Пенувалы бина этди.

²⁶Онсоң Яробгам өз ичинден шейле дийди: «Инди патышалык ене-де Давудың несиллерине гайдып гелер.

²⁷Эгер бу халк Реббин өйүндө гурбанлык бермек үчин Иерусалиме гитмегини довам этдирсе, онда оларың йүреги өз женабы, Яхуда патышасы Рехабгама тарап өврүлөр. Олар мени өлдүрип, Рехабгамың янына өврүлип барарлар». ²⁸Шейдип, патыша пикирини жемлөп, ики саны алтын гөле ясап, халка йүзленип, шейле дийди: «Иерусалиме шу вагта ченли гатнаныңыз бесдир. Эй, ысрайыллар, сизи Мүсүрдөн чыкаран худайларыңыз шулардыр». ²⁹Ол алтын гөлөниң бирини Бейтелде, бейлекисини хем Данда гойды.

³⁰Шейдип, халк гүнэ этди. Халк сежде этмек үчин Бейтелдэки ве ^a Дандакы алтын гөлөниң янына узак ере гитдилер. ³¹Яробгам шейле хем сеждегэхлер групп, левилерден болмадык адамлардан руханылар белледи.

³²Яробгам секизинжи айың он бәшине Яхудадакы гечирилен байрам ялы байрам эдип, гурбанлык сыпасында гурбанлык берди. Ол өз ясан гөлелерине гурбанлыклар хөдүр этмек үчин, Бейтелде хем шейле этди. Онсоң ол Бейтелде өз гуран сеждегэхлерине руханылар белледи. ³³Яробгам өз сайлан айы

болан секизинжи айың он бәшине Бейтелде дикен гурбанлык сыпасының янына гитди. Ол ысрайыл халкы үчин байрам эдип, якымлы ыслы түтөтти якмак үчин гурбанлык сыпаның янына гелди.

13-нжи бап

Яхудалы Худайың адамы

¹Яробгам гурбанлык сыпасының янында якымлы ыслы түтөтти якжак болуп дурка, Реббин табшырыгы боюнча Худайың адамы Яхудадан Бейтеле гелди. ²Яңкы Худайың адамы Реббин табшырыгы боюнча гурбанлык сыпасына гыгырып шейле дийди: «Эй, гурбанлык сыпасы, Реб шейле диййэр: „Ине, Давудың неслинден бир огул дүйнэ инер, онуң ады Ёшыя болар. Ёшыя сеждегэхлерде якымлы ыслы түтөтти якян руханыларың өзлерини сениң үстүндө гурбанлык эдер. Үстүндө ынсанларың сүңклери якылар“». ³Худайың адамы шол гүн бир алакат берип, шейле дийди: «Реббин айдан аламаты шудур: „Бу гурбанлык сыпасы чым-пытрак болуп, үстүндэки күл думлы-душа пытрак“». ⁴Онуң Бейтелдэки гурбанлык сыпасына гыгырып айдан сөзүни Яробгам эшитти ве гурбанлык сыпасының янындан элини узадып: «Оны тутуң!» дийди. Яробгамың Худайың адамына гаршы узадан эли шол бада ысмаз болуп, ол элини ызына чекип билмеди. ⁵Худайың адамының Реббин табшырыгы боюнча гөркезен аламатына гөрэ, гурбанлык сыпасы чым-пытрак болуп, үстүндэки күл думлы-душа пытрады. ⁶Патыша оңа: «Худайың

^a 12:30 Бейтелдэки ве – бу сөзлөр кэбир голязмаларда ёк.

Ребден маңа рехим этмегини сорап, элимиң гутулмагы үчин дилег эдэй» дийди. Шейдип, Худайың адамы Яробгамың элиниң гутулмагы үчин Реббе дилег этди. Онсоң патышаның эли гутулып, өңки халына гелди. ⁷Патыша Худайың адамына шейле дийди: «Мениң билен өе гел-де нахарлан. Маңа эден ягшылыгың үчин мен саңа сылаг бержек». ⁸Эмма Худайың адамы патыша: «Маңа патышалыгың ярысыны берсеңем, мен сениң билен гитмерин. Бу ерде чөрөк ийип, сув-да ичмерин. ⁹Чүнки Реб маңа: „Ол ерде чөрөк ийме, сув ичме, гиден ёлундан ызыңа гайтма“ дийип табшырды» дийип жогап берди. ¹⁰Шейдип, ол ызына Бейтеле гелен ёлундан гитмән, башга ёл билен гайтды.

¹¹Бейтелде бир гарры пыгамбер яшарды. Онуң огулларындан бири гелип, Худайың адамының шол гүн Бейтелде эден әхли ишлерини оңа гүррүң берди. Олар онуң патыша диенлериниң барыны какаларына айдып бердилер. ¹²Какалары олардан: «Ол хайсы ёлдан гитди?» дийип сорады. Онуң огуллары Яхудадан гелен Худайың адамының хайсы ёлдан гидендигини какаларына гөркездилер. ¹³⁻¹⁴Онсоң пыгамбер огулларына: «Маңа эшегиме гаңчалап берин» дийди. Олар оңа эшегини гаңчалап бердилер. Пыгамбер эшегине мүнүп, Худайың адамының ызындан гидип, оны тапды. Ол дуб агажының ашагында отырды. Пыгамбер ондан: «Сен Яхудадан гелен Худайың адамымы?» дийип сорады. Ол хем: «Хава, мен шол» дийип жогап берди. ¹⁵Ол Худайың адамына: «Йөр, өе гидели, шол ерде нахарланай» дийди. ¹⁶Эмма Худайың адамы: «Мен сениң билен ызыма, өйүңе

гидип билмен; мен бу ерде сениң билен чөрегең ийжек дәл, сувам ичжек дәл. ¹⁷Чүнки Реб маңа: „Ол ерде чөрөк ийме, сув ичме, гиден ёлундан ызыңа гайтма“ дийип табшырды» дийди. ¹⁸Онсоң ол пыгамбер Худайың адамына шейле дийди: «Мен хем сениң ялы бир пыгамбердирин. Реббиң табшырыгы боюнча бир периште маңа: „Ол чөрөк ийип, сув ичер ялы оны ызына өвүр-де, өзүң билен биле өйүңе алып гайт“ дийди». Ол Худайың адамыны алдаярды. ¹⁹Онсоң Худайың адамы онуң билен ызына гайтды ве онуң өйүңе гелип, чөрөк эдинди, сув ичди.

²⁰Олар сачак башында отыркалар, оны ызына алып гайдан пыгамбере Реббиң шу сөзи аян болды. ²¹⁻²²Ол Яхудадан гелен Худайың адамына Реб шейле диййәр дийди: «Реббиң сөзүни диңлемән, Худайың Реббиң өзүңе берен табшырыкларыны сакламадың. Ызыңа гайдып, чөрөк эдинме, сув ичме дийлен ерден ийип-ичендигиң үчин ата-бабаларының мазарында жайланмарсын». ²³Худайың адамы ийип-ичип боландан соң, оңа өзүни ызына алып гайдан пыгамберин эшегини гаңчалап бердилер. ²⁴Худайың адамы гидип барярка, оңа ёлда бир ёлбарс душуп, оны өлдүрди. Онуң жеседи ёлун үстүндө ятырды, эшек-де, ёлбарс-да онуң гапдалында дурды. ²⁵Адамлар гечип баряркалар, ёлда ятан жеседи хемде жеседиң гапдалында дуран ёлбарсы гөрдүлөр. Онсоң олар яңкы гарры пыгамберин яшаян галасына гелип, бу барада адамлар гүррүң бердилер.

²⁶Худайың адамыны ёлдан ызына өврән бу пыгамбер болан ваканы эшиденінде: «Ол Реббиң сөзүңе гулак асмадык Худайың адамыдыр; Реб айдан сөзүңе гөрә, оны арслана берип,

арслан хем оны парчалап өлдүрөн болмалы» дийди. ²⁷Онсон ол огулларына: «Маңа эшеги гаңчалап берин» дийди. Олар оңа эшеги гаңчалап бердилер. ²⁸Ол пыгамбер гидип, Худайың адамының ёлда ятан жеседини тапды. Эшек ве ёлбарс жеседиң гапдалында дуран экен. Ёлбарс Худайың адамының жеседини иймәндир, эшегиде парчаламандыр. ²⁹Ол пыгамбер Худайың адамының жеседини гөтерип, өз эшегинин үстүне йүкледиде, оны ызына алып гайтды. Ол яс тутуп, оны жайламак үчин гала гелди. ³⁰Пыгамбер жеседи өз мазарлыгында гоюп: «Вах доган, доган!» дийип, огуллары билен Худайың адамының ясыны тутды. ³¹⁻³²Ол Худайың адамыны жайлап боландан соң, огулларына шейле дийди: «Мен өленимде, мени шу пыгамберин жайланан мазарында жайлаң, мениң сүңклерими онуң сүңклериниң янында гоюң. Чүнки онуң Бейтелдәки гурбанлык сыпасы барада ве Самарияның галаларындакы әхли сеждегәхлер барада Реббинң табышырыгы боюнча гыгырып жар эден затларының бары хөкман амала ашар».

³³Бу вакадан соң хем Яробгам өзүниң пис ишлеринден эл чекмеди. Ол ене-де сеждегәхлерде әхли халкларың арасындан руханылар белледи. Руханы болмага ислег билдиренлериң барыны руханылыга белледи. ³⁴Бу гүнә иш Яробгамың несиллериниң ер йүзүнден тутушлыгына ёк болмагына гетирди.

14-нжи бап

Яробгамың оглы өлйәр

¹Шол вагтларда Яробгамың оглы Абыя сыркавлдады. ²Яробгам

өз аялына шейле дийди: «Бар, Яробгамың аялыдыгың билинмез ялы башга гейиме гир-де, Шило гит, чүнки Ахья пыгамбер шол ердедир. Ол мениң бу халка патыша болжагымы айдыпды. ³Элине он чөрек, күлчелер, бир голча-да бал алып, онуң янына гит; ол саңа оглумызга нәме болжагыны айдып берер».

⁴Яробгамың аялы шейле-де этди. Ол Шило гидип, Ахьяның өйүне барды. Ахья көрди, чүнки гожалыкдан яна онуң гөзлери чөңчелипди. ⁵Онсон Реб Ахья: «Яробгамың аялы сыркак оглы хакда сорамага гелер» дийди. Реб Ахья Яробгамың аялына нәме жогап бермелидигини айтды.

Ол геленде, нәтаныш аял болуп гелди. ⁶Эмма ол аял гапыдан гирип гелйәркә, Ахья онуң аяк сесини эшидип: «Эй, Яробгамың аялы, ичери гирибер. Сен нәме үчин нәтаныш аял болан болярсың? Менде сениң үчин гаты эрбет хабар бар. ⁷Гит-де, Яробгама Ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр дий: „Мен сени халкың арасындан сайлап, халкым Ысрайылың үстүнден патышалыга белледим. ⁸Патышалыгы Давудың неслинден алып, саңа бердим. Эмма сен Мениң табышырыкларымы бержай эдип, Мениң назарымда догры ишлери эдип, бүгин калбы билен Маңа вепалы болан гулум Давут ялы болмадың. ⁹Гайтам, сен өзүңден өңки патышаларың барындан бетер пислик этдиң. Сен гуйма алтын гөле бутларыны ясап, олар сежде эдип, Мениң гахарымы гетирдиң ве Менден йүз өвүрдиң. ¹⁰Шонуң үчин хем Мен Яробгамың несиллериниң башындан бетбагтчылык индерерин. Исле азат болсун, исле гул, пархы ёк, Яробгамың неслинден

болан Ысрайылдакы хер бир эркеги бүтинлей ёк эдерин. Дерсиң сырылып-сүпүрилип ташланышы ялы, Мен Яробгамың несиллериниң барыны иң соңкусына ченли бүтинлей ёк эдерин.

¹¹Яробгамың несиллериниң галада өленлерини итлер, дүзде өленлерини гушлар иер, чүнки Реб шейле дийди“.

¹²Инди сен тур-да, өйүңе гит. Сен гала аяк басан бадыңа, оглуң өлөр. ¹³Бүтин ысрайыл халкы онуң ясыны тутуп, оны жайлар. Яробгамың машгаласындан дине шу оглан дөбө гөрә жайланар. Чүнки Яробгамың неслинден диңе шу оглан Ысрайыл Худайы Реббиң гөвнүндөн турды. ¹⁴Реб Өзи үчин Ысрайылың үстүндөн бир патыша гояр. Ол Яробгамың неслини хут шу гүн, эдил шу пурсатда ёк эдер.

¹⁵Реб Ысрайыла жеза берер. Ол ысрайыл халкыны сувун башында ыранян гамыш кимин сарсдырар. Реб ысрайыллары оларың ата-бабаларына берен говы юрдундан чыкарып, олары Евфрат дерясының аңры тарапына даргадар, чүнки олар Ашера бутларыны ясап, Реббиң гахарыны гетирдилер. ¹⁶Яробгамың өз эден хем-де Ысрайыла этдирен гүнэлери зерарлы, Реб Ысрайылы терк эдер».

¹⁷Соңра Яробгамың аялы ызына гайтды. Ол Тирса гелип, өйүниң ишигине етен бадына, онуң чагасы ёгалды.

¹⁸Бүтин ысрайыл халкы чаганы жайлап, онуң ясыны тутдулар. Шейдип, Реббиң Өз гулы Ахья пыгамбер аркалы айдан сөзи амала ашды.

Яробгамың өлүми

¹⁹Яробгамың галан ишлери, онуң эден сөвешлери ве нэхили патышалык эдендиги барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр.

²⁰Яробгам йигрими ики йыл патышалык этди. Ол ата-бабаларына говушды. Онуң ерине оглы Надап патыша болды.

Яхуда патышасы Рехабгам

(2 Йыл язгылары 11:5–12:15)

²¹Сүлейманың оглы Рехабгам Яхудада патышалык этди. Рехабгам патыша боланда кырк бир яшындады; ол Реббиң Өзүне ыбадат эдилмеги үчин Ысрайылың бүтин тирелеринден сайлан шэхери Иерусалимде он еди йыл патышалык этди. Эжеси аммонлы болуп, онуң ады Нагамады. ²²Яхуда халкы Реббиң назарында йигренжи ишлери эдип, ата-бабаларының эден гүнэлеринден-де хас бетер гүнэ этдилер. Олар Реббиң габанжаңлыгыны оярдылар. ²³Чүнки олар хем хер бир бейик байырда, гүр япраккы хер бир агажың астында өзлерине сеждегэхлери, дикме дашларыны хем-де Ашера бутларыны гурдулар. ²⁴Шейле хем юртдакы сеждегэхлериң азгын эркеклери барды. Олар Реббиң ысрайылларың өңүндөн ковуп чыкаран миллетлериниң нежис ишлерини этдилер.

²⁵Рехабгамың патышалыгының бәшинжи йылында Мүсүр патышасы Шишак Иерусалиме хүжүм этди. ²⁶Ол Реббиң өйүндәки хазыналарың, патышаның көшгүндәки хазыналарың барыны талады. Ол Сүлейманың алтындан ясадан әхли галканларыны хем алып гитди. ²⁷Рехабгам патыша болса оларың дерегине бүрүнчден галканлар ясадып, олары патышаның көшгүниң гапысыны саклаян гаравуллаарың баштутанларының элине берди. ²⁸Патыша хер сапар Реббиң өйүне гиденде, гаравуллаар олары гөтерип

гетирип, соңра ене ызына гаравулхана экидйәрдилер.

²⁹Рехабгамың галан ишлери ве әхли эден ишлери барада Яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр.

³⁰Рехабгам билен Яробгамың арасында хемише уруш болды. ³¹Рехабгам ата-бабаларына говушды. Ол ата-бабаларының янында, Давут галасында жайланды. Онуң әжеси аммонлы болуп, ады Нагамады. Рехабгамың ерине оглы Абыям патыша болды.

15-нжи бап

Яхуда патышасы Абыям

(2 Йыл язгылары 13:1–14:1)

¹Небадың оглы Яробгамың патышалыгының секизинжи йылында Абыям Яхуда патыша болды. ²Абыям Иерусалимде үч йыл патышалык этди; онуң әжесиниң ады Магакады. Ол Абышаломың гызыды. ³Абыям хем какасының эден гүнәлерини гайталады. Ол атасы Давут ялы Реббе вепалы болмады. ⁴Муңа гарамаздан, онуң Худайы Реб Иерусалими кувватландырмач үчин, Абыям өленден соң орнуна патыша болар ялы, оңа бир огул берди. Худай Реб муны Давудың хатырасы үчин этди. ⁵Чүнки Давут дине хетли Урия эден яманлыгындан башга бүтин өмүрүне Худайың назарында догры ишлери этди. Ол Реббинц өзүне берен табшырыкларының барыны өмүрбойы бержай этди. ⁶Рехабгам билен Яробгамың арасында башлан уруш Абыямың өмүрүниң ахырына ченли довам этди. ⁷Абыямың галан ишлери ве әхли эден ишлери Яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ⁸Абыям ата-бабаларына говушды. Ол

Давут галасында жайланды. Онсоң онуң ерине оглы Аса патыша болды.

Яхуда патышасы Аса

(2 Йыл язгылары 15:16–16:6)

⁹Ысрайыл патышасы Яробгамың патышалыгының йигриминжи йылында Аса Яхуда патыша болды. ¹⁰Аса Иерусалимде кырк бир йыл патышалык этди; онуң энесиниң ады Магакады. Ол Абышаломың гызыды. ¹¹Аса атасы Давут ялы Реббинц назарында догры ишлери этди. ¹²Аса сеждегәхлериң азгын эркеклерини юртдан чыкарып, өз ата-бабаларының ясан әхли бутларыны өк этди. ¹³Аса патыша хатда әжеси Магаканы меликеликден махрум этди, чүнки ол Ашера үчин йигренжи бут ясапды. Аса Ашера бутуны кесип, Кидрон дересинде якды. ¹⁴Эмма Ысрайылдакы сеждегәхлер өк эдилмәнди. Муңа гарамаздан, Асаның йүреги бүтин өмүрүндө Реббе вепалы болды. ¹⁵Ол какасының хем-де өзүниң айдан садакаларыны, ягны күмши, алтыны ве гап-гачлары Реббинц өйүне гетирди.

¹⁶Аса билен ысрайыл патышасы Багша бүтин өмүрлерине уруш этдилер. ¹⁷Ысрайыл патышасы Багша Яхуданың үстүне чозды. Ол Яхуда патышасы Асаның янына гелип-гитмек ислейәнлериң ёлуны япмак үчин Рама галасыны беркитди. ¹⁸Соңра Аса Реббинц өйүниң ве патыша көшгүниң хазыналарында галан әхли күмүшдир алтыны алып, олары өз көшк әмелдарларына берди. Аса олары Табырммонның агтыгы, Хезёның оглы, Дамаскада яшаян Сирия патышасы Бенхадада иберди. ¹⁹Аса өз әмелдарларындан Бенхадада шейле хабар ёллады: «Сениң какаң билен мениң какамың арасында болшы

ялы, икимизиң арамызда-да ылалашык болсун. Мен саңа күмүшдир алтын совгат иберйэрин. Сен гит-де, Ысрайылың патышасы Багша билен эден ылалашыгыңы боз, ол мениң үстүмден совулсын». ²⁰Бенхадат Аса патышаның айданларына гулак асды. Ол гошун серкерделерини иберип, Ыёны, Даны, Абелбейтмагаканы, тутуш Нафталы юрды билен бирликде бүтин Киннереди басып алды. ²¹Багша муны эшиденде, Раманы беркитмекден эл чекип, Тирсада месген тутды. ²²Соңра Аса патыша Рама галасындакы Багшаның беркитме үчин уланып йөрен дашларыны, агачларыны алып гитмэге яху далара буйрук берди. Аса патыша бу дашдыр агачлар билен Беняминдэки Геба галасыны ве Миспа галасыны беркитди. ²³Асаның галан эхли ишлери, онуң гайдувсыз эдерменликлери, эхли эден ишлери ве беркиден галалары барада яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. Гожалан чагында, ол аякдан дерт чекди. ²⁴Аса ата-бабаларына говушды. Ол ата-бабаларының янында, атасы Давут галасында жайланды. Оглы Ехошпат онуң ерине патыша болды.

Ысрайыл патышасы Надап

²⁵Яхуда патышасы Асаның патышалыгының икинжи йылында Яробгамың оглы Надап Ысрайыла патыша болды. Ол Ысрайылда ики йыл патышалык этди. ²⁶Надап Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. Ол касының ысрайыл халкына этдирен гүнэли ёлларындан йөреди.

²⁷Ысакар неслинден болан Ахыяның оглы Багша Надаба гаршы дилдүвшүк гурды. Багша пилиштликере дегилши болан Гибетонда Надабы өлдүрди,

чүнки Багша билен бүтин ысрайылар Гибетоның дашыны габапдылар. ²⁸Шейдип, Багша яхуда патышасы Асаның шалыгының үчүнжи йылында Надабы өлдүрүп, онуң ерине өзи патыша болды. ²⁹Ол патыша болан дессине Яробгамың несиллериниң барыны гырды, Реббиң Өз гулы шилолы Ахыя аркалы айдан сөзүне гөрө, Яробгамың несиллеринден бир адам хем дири галдырылман, оларың бары өлдүрилди. ³⁰Бу Яробгамың Ысрайыл Худайы Реббиң гахарыны гетирендиги зерарлы, өз эден ве Ысрайыла этдирен гүнэлери зерарлы болды.

³¹Надабың галан ишлери ве эхли эден ишлери барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ³²Аса билен ысрайыл патышасы Багша бүтин өмүрлерини уршуп гечирдилер.

Ысрайыл патышасы Багша

³³Яхуда патышасы Асаның шалыгының үчүнжи йылында Ахыяның оглы Багша Тирсада бүтин Ысрайылың үстүнден патышалык эдип, йигрими дөрт йыл хөкүм сүрди. ³⁴Багша хем Яробгам ялы Ысрайыла гүнэ этдирип, Реббиң назарында йигренжи ишлери этди.

16-нжы бап

¹Багша гаршы Хананының оглы Ехува Реббиң шу сөзи аян болды: ²«Сен хич кимдиң, эмма Мен сени халкым ысрайыла патыша этдим. Сен Яробгамың ёлундан йөрөп, халкым ысрайыла гүнэ этдирип, оларың гүнэлери билен мениң гахарымы гетирдиң. ³Шонуң үчин хем Мен Багшаны ве онуң бүтин

несиллерини Небадың оглы Яробгамың несиллери ялы ёк эдерин. ⁴Багшаның несиллеринден галада өленлерини итлер, дүзде өленлерини гушлар иер».

⁵Багшаның галан ишлери, онуң эдерменликлери барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ⁶Багша ата-бабаларына говушды. Ол Тирсада ата-бабаларының янында жайланды. Оглы Эла онуң ерине патыша болды. ⁷Хананының оглы Еху пыгамбере Багша ве онуң несиллерине гаршы Реббин шу сөзи аян болды. Чүнки Багша Яробгамың несиллери ялы херекет этди ве Яробгамың несиллерини өлдүрди. Шейдип, ол Реббин йигренйән ишлерини эдип, өз пис ишлери билен Онуң гахарыны гетирипди.

Ысрайыл патышасы Эла

⁸Яхуда патышасы Асаның шалыгының йигрими алтынжы йылында Багшаның оглы Эла Тирсада Ысрайыла патыша болуп, ики йыл шалык сүрди. ⁹Эла Тирсада өз көшк эмелдары Арсаның өйүнде серхош болуп отырка, Зимри оңа гаршы дилдүвшүк гурды. Зимри сөвеш арабаларының ярысының серкердесиди. ¹⁰Зимри гелип, Эланы өлдүрди ве өзи онуң орнуна патыша болды. Бу вака Яхуда патышасы Асаның шалыгының йигрими единжи йылында болуп гечди.

¹¹Зимри патыша болуп, Эланың тагтында отуран бадына, Багшаның бүтин несиллеринден, доган-гарындашларындан ве дост-ярларындан болан бар эркеги өлдүрди. ¹²Шейдип, Зимри Багшаның эхли несиллерини ёк этди. Реббин Еху пыгамбеириң үсти билен

Багша гаршы айдан сөзлери бержай болды. ¹³Чүнки Багша ве онуң оглы Эла бутлар ясап, гүнэ этдилер ве олар ысрайыл халкына-да гүнэ этдирип, Ысрайыл Худайы Ребби газапландырдылар. ¹⁴Эланың галан ишлери ве эхли эден ишлери барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр.

Ысрайыл патышасы Зимри

¹⁵Яхуда патышасы Асаның патышалыгының йигрими единжи йылында Зимри Тирсада еди гүн патышалык этди. Ысрайыл гошунлары пилиштликере дегишли болан Гибетон галасының дашыны габадылар. ¹⁶Дүшелгедэки гошунлар Зимриниң Эла патыша гаршы дилдүвшүк эдип, оны өлдүрендиги барадакы хабары эшиденлеринде, ысрайыл халкы гошунбашы Омрыны дүшелгеде Ысрайыла патыша этдилер. ¹⁷Шейдип, Омры бүтин ысрайыл халкы билен Гибетон галасындан чыкып, Тирсаның дашыны габадылар. ¹⁸Зимри галаның басылып алнаныны гөренде, патыша көшгүниң ички галасына гирип, патышаның көшгүне от берип, ода янып өлди. ¹⁹Зимри Яробгамың ёлундан йөрөп, Реббин назарында йигренжи ишлери этди. Ол өз эден гүнэлери ве Ысрайыла этдирен гүнэлери үчин өлди. ²⁰Зимриниң галан ишлери ве гуран дилдүвшүги барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр.

Ысрайыл патышасы Омры

²¹Зимри өленден соң, ысрайыл халкы ики бөлеге бөлүнди. Халкың ярысы Гинатың оглы Тибнини патыша этжек болуп, онуң ызына эерди,

галан ярысы болса Омрының ызына эерди. ²²Омрының ызына эерен халк, Гинатың оглы Тибниниң ызына эерен халкдан гүйчли болуп чыкды. Шейдип, Тибни өлүп, Омры онуң орнуна патыша болды. ²³Яхуда патышасы Асаның шалыгының отуз биринжи йылында Омры Ысрайыла патыша болуп, он ики йыл шалык этди. Омры Тирсада алты йыл шалык сүрди.

²⁴Омры Самария байырлыгыны Шемерден үч ярым батман^a күмше сатын алып, байырлыкда шөхер гуруп, байырлыгың эеси Шемериң адына гөрө гуран шөхерине Самария дийип ат дакды.

²⁵Омры Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. Онуң эден пис ишлери өзүнден өңки патышаларың әхлисиниңкиден чөкдер болды. ²⁶Омры Небадың оглы Яробгам ялы гүнә этди. Ол ысрайыл халкына-да гүнә этдирип, Ысрайыл Худайы Ребби газаландырды. ²⁷Омрының эден бейлеки ишлери ве гөркезен гайдувсызлыгы хем эдерменлиги барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ²⁸Омры ата-бабаларына говушды. Ол Самарияда ата-бабаларының янында жайланды. Оглы Ахап онуң ерине патыша болды.

Ысрайыл патышасы Ахап

²⁹Яхуда патышасы Асаның патышалыгының отуз секизинжи йылында Омрының оглы Ахап Ысрайыла патыша болуп, Самарияда йигрими ики йыл шалык сүрди. ³⁰Ахап Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. Онуң эден пис ишлери өзүнден

өңки патышаларың әхлисиниңкиден чөкдер болды.

³¹Ахаба Небадың оглы Яробгамың гүнәли ёлларындан йөремеклигиң өзем етерликди, йөне ол онуң үстесине сидонлыларың патышасы Этбагалың гызы Изебеле өйленип, Багала сежде этди. ³²Ахап Самарияда Багал үчин гуран бутханасында Багал үчин гурбанлык сыпасыны гурды. ³³Ахап хем аял худайы Ашера бутуны ясады. Ахап Ысрайыл Худайы Реббиң гахарыны гетирмекде Ысрайылың өзүнден өңки патышаларының барындан оздурды. ³⁴Ахабың дөврүнде бейтелли Хиел Ерихоны тээден дикелтди. Хиел онуң дүйбүни тутанда, новбахар оглы Абырамы гурбанлык этди. Ерихоның дервезелерини отурданда, ол иң кичи оглы Сегубы гурбанлык берди. Шейдип, Реббиң Нун оглы Ешува аркалы айдан сөзи бержай болды.

17-нжи бап

Бляс ныгамбериң гуракчылык хақындакы хабары

¹Гилгатда яшаян тишбели Бляс Ахаба шейле дийди: «Мен өзүмиң гуллук эдйән Ысрайыл Худайы Ребден ант ичйәрин. Тә мен буйрук берйәнчәм, юртда ики-үч йыллап не чыг болар, не-де ягын». ²Бляса Реббиң шу сөзи аян болды: ³«Бу ерден гүндогара гит-де, Иорданың гүндогарындакы Керит чешмесиниң боюнда гизлен. ⁴Сен чешме сувундан ичерсиң. Ол ерде гаргалара сени иймитлендирмеги табшырандырын». ⁵Бляс Реббиң табшырышы ялы этди. Ол гидип, Иордан

^a 16:24 *Үч ярым батман* – еврейче *ици киккар*. Бу такм. 70 кг деңдир.

дерясынын гүндогарындакы Керит чешмесиниң боюнда месген тутды. ⁶Гаргалар Ыляса эртирине-де, агшамына-да чөрек билен эт гетирип берйәрдилер, ол чешмәниң сувундан ичйәрди. ⁷Вагтын гечмеги билен чешме гурады, чүнки юрда ягыш яганокды.

Ыляс ныгамбер ве сарепатлы дул хатын

⁸Ыляса Реббинң шу сөзи аян болды: ⁹«Тур, Сидоның Сарепат галасына бар-да, шол ерде месген тут, чүнки ол ерде Мен бир дул хатына сени иймитлендирмеги табырандырын». ¹⁰Шейдип, Ыляс Сарепата гитди. Ол галаның дервезесине гелди, гөрсе, ол ерде бир дул аял чөплеме чөпләп йөрди. Ол аялы чагырып, оңа: «Маңа ичмәге бир кәсе сув гетирәй» дийди. ¹¹Ол аял сув гетирмәге барярка, Ыляс оны ызына чагырып: «Бир дөвүм чөрек хем алып гелсене» дийди. ¹²Ол аял, Ыляса шейле жогап берди: «Худайың Ребден ант ичйәрин, менде чөрек ёк. Менде диңе халтаң дүйбүндәки бир гошавуч ун билен голчада бираз яг бар. Ине, мен хәзир өе гидип, шол баржа ун билен өзүм хем оглум үчин күлче биширмек үчин чөплеме чөпләп йөрүн. Биз оны иерис, онсоң өлерис». ¹³Ыляс оңа шейле дийди: «Сен алада этме. Бар өйүңе гит-де, чөрегиңи бишир. Шол баржа унундан сен өңүрти маңа бир кичижик чөрек биширип гетир. Ондан соң унунң галанындан өзүң ве оглуң үчин чөрек биширерсиң. ¹⁴Чүнки Ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр: „Реббинң ягыш ягдыржак гүнүнә ченли халтадакы ун түкенмез, голчадакы яг эгсилмез“». ¹⁵Бу аял гидип, Ылясың айдышы ялы

этди. Ыляс билен яңкы аял ве онун өй-ичериси бир гошавуч уны узак вагтлап ийдилер. ¹⁶Шейдип, Реббинң Ыляс аркалы айдан сөзи бержай болуп, халтадакы ун түкенмеди, голчадакы яг эгсилмеди.

¹⁷Бирнәче вагт геченден соң, яңкы хожайын аялың оглы сыржавлады. Огланың халы ярамазлашып, ол арадан чыкды. ¹⁸Онсоң ол аял Ыляса: «Эй, Худайың адамы, мениң билен нәме ишиң бар? Сен маңа гүнәми ятладып, мениң оглумы өлдүрмәге гелдиңми?» дийди. ¹⁹Ыляс хем оңа: «Оглуңы маңа бер» дийди. Ыляс огланы аялың гужагындан алып, оны өз болян ёкаркы гатдакы отагына гетирип, өз дүшегинде ятырды. ²⁰Соңра ол Реббе ялбарып, дилег этди: «Эй, Худайым Реб, Сен нәме үчин бу дул хатының башына бела гетирдиң? Ол маңа өз өйүнден ер берди, Сен болса онунң оглуны өлдүрйәрсиң!» ²¹Онсоң ол үч гезек чаганың үстүнде язылып ятдыда, Реббе ялбарып дилег этди: «Эй, Худайым Реб, Саңа ялбарярын, бу чаганы дирелт». ²²Реб Ылясың дилегини эшитди ве чага дирелди. ²³Ыляс чаганы ёкаркы отагдан гетирип, эжесине берди. Ыляс огланың эжесине: «Серет, сениң оглуң дирелди» дийди. ²⁴Онсоң ол аял Ыляса: «Мен инди сениң Худайың адамыдыгыңы, Реббинң сен аркалы айдан сөзүниң хакыкатдыгыны билйәрин» дийди.

18-нжи бап

Ыляс ныгамбер ве Багалың ныгамберлери

¹Бирнәче вагт геченден соң, гураклыгың үчүнжи йылында, Реб Ыляса шейле диййәр: «Бар, Ахабың янына

гит; Мен юрда ягыш ягдыржак». ²Шейдип, Ыляс Ахабың янына гитди. Самарияда ачлык гаты газаплыды.

³⁻⁴Ахап көшги доландырян Абадяны чагырды. (Абадя бүтин калбы билен Реббе ыбадат эдйәрди. Изебел Реббинц пыгамберлерини өлдүрйәркә, Абадя йүз пыгамбери экидип, элли-эллиден ики говакда гизләп, чөрөк, сув билен үпжүн эдипди.) ⁵Онсоң Ахап Абадя шейле дийди: «Сен гит-де, юрдуң бүтин чешмелерине, бүтин япларына айлан, белки, от тапып, атлары, гатырлары ве мал-гараны хорламарыс».

⁶Шейдип, олар айланмак үчин юрды өз араларында пайлашдылар. Ахабың ве Абадяның херси бир тарапа гитдилер.

⁷Абадя ёлда Ыляс пыгамбере душды. Абадя оны танап, өчүнде баш эгип, оңа шейле дийди: «Женабым Ыляс, бу сенмисиң?» ⁸Ыляс оңа: «Хава, бу мендирин, бар, сен гит-де, өз женабыңа Ыляс шу ерде дийип айт» дийди. ⁹Абадя оңа шейле жогап берди: «Гулуңы Ахабың элине берип өлдүреринц ялы мен нәме гүнә этдим?» ¹⁰Худайың Ребден ант ичйәрин, женап патышаның сени идәп, адам ибермедик юрды галмады. Хер юрдуң баштутаны: „Ыляс бу юртда дәл“ дийип хабар беренде, Ахап оңа ант ичирди. ¹¹Йөне хәзир сен маңа: „Бар-да, женабыңа Ыляс шу ерде дийип айт“ диййәрсин. ¹²Мен сениң яныңдан гиден бадыма, Реббинц Рухы сени экидер, мен-де сениң ниредедигиңи билмерин. Шейдип, мен барып, Ахаба сениң бардыгыңи айтсам, ол-да сени тапмаса, мени өлдүрер. Гулуң яшлыгыңдан бәри бүтин калбы билен Реббе ыбадат эдип гелйәр. ¹³Изебел Реббинц пыгамберлерини өлдүренде,

йүз адамы элли-эллиден ики говакда гизләп, олары чөрөк ве сув билен үпжүн эденим женабыма айтмадылармы нәме? ¹⁴Сен инди: „Бар-да, женабыңа Ыляс шу ерде дийип айт диййәрсин“. Ол мени хөкман өлдүрер». ¹⁵Ыляс: «Гуллук эдйән Худайым Хөкмүрован Ребден ант ичйәрин, мен шу гүн оңа хөкман гөрнерин» дийди. ¹⁶Шейдип, Абадя Ахабың янына гитди, оңа Ыляс барада хабар берди. Ахап Ыляс пыгамберинц янына гитди.

¹⁷Ахап Ылясы гөрүп, оңа: «Ысрайыл халкыны биынжалык эдйән сенмисиң?» дийди. ¹⁸Ыляс оңа шейле жогап берди: «Ысрайыл халкыны биынжалык эдйән мен дәлдин. Сен ве сениң ата-бабаларың Реббинц табшырыкларыны терк эдип, Багалың ызына эердиниз. ¹⁹Шонуң үчин хем сен хәзир бүтин ысрайыллары, Изебелиң голдаян дөрт йүз элли Багал бутуның пыгамберлерини ве дөрт йүз Ашера бутуның пыгамберлерини Кармел дагына, мениң яныма йыгна».

²⁰Шейдип, Ахап бүтин ысрайыл халкына чапарлар ёллап, әхли пыгамберлери Кармел дагына йыгнады. ²¹Ыляс бүтин халка голай гелип, шейле дийди: «Сиз хачана ченли ики гөвүнли болуп, ыраң атып йөржексиңиз? Эгер Реб Худай болса, онда Онуң ызына эерин, эгерде Багал худай болян болса, онда онуң ызына эерин». Халк оңа хич хили жогап гайтармады. ²²Соңра Ыляс халка шейле дийди: «Реббинц пыгамберлеринден мен, диңе мен галдым, йөне Багалың пыгамберлери дөрт йүз эллидир. ²³Гой, бизе ики өкүз берсинлер. Багалың пыгамберлери бир өкүзи сайлап алып, оны дограп, одуның үстүнде гойсунлар, йөне от

якмасынлар; мен хем бейлеки өкүзи тайярлап, оны одуның үстүндө гоарын, йөне от якмарын. ²⁴Онсоң сиз өз худаыңыза, мен хем Реббе дилег эдерин. Хайсы хурай от билен жогап берсе, шол хакыкы Хурайдыр». Бүтин халк бу пикири макуллады. ²⁵Онсоң Ыляс Багал бутуның пыгамберлерине шейле дийди: «Өзүңизе бир өкүз сайлаң-да, сиз оны өнүрти тайярлаң, чүнки сиз көп. Онсоң худаыңыза дилег эдиң, йөне от якмаң». ²⁶Шейдип, олар өзлерине берлен өкүзи алып тайярлап, эртирден гүнортана ченли Багалдан дилег эдип, гыгырышып: «Эй, Багал, бизе жогап бер!» дийип, өзлериниң гуран гурбанлык сыпасының төверегинде бөкжеклешип, танс этмеклерини довам этдилер, йөне сесүйн болмады, жогап берен-де болмады. ²⁷Ыляс гүнортан олары масгаралап, шейле дийди: «Батлы гыгырың! Чүнки ол хурайдыр, белки, ол пикирленйэндир я-да аяк ёлуна чыкандыр я-да сыяхат этмәге гидендир, белки-де, ол укудадыр, оны оярмак герекдир». ²⁸Онсоң олар батлы сес билен гыгырышып, өз адатларына гөрә, беденлеринден ган акянча, гылычлар, найзалар билен өзлерини яраладылар. ²⁹Вагт өйледен агып, агшам гурбанлыгы хөдүрленмели вагта ченли, олар улы гох-галмагал билен танс эдип, пыгамберлик эден болдулар, йөне сес-үйн болмады, жогап берен-де болмады.

³⁰Онсоң Ыляс бүтин халка: «Мениң яныма гелиң» дийди. Олар онуң янына гелдилер. Ыляс илки билен Реббиң йыкылан гурбанлык сыпасыны дикелтди. ³¹Ыляс Якубың огулларының тирелериниң санына гөрә он ики саны даш алды, чүнки Якуба

Реббиң «Сениң адың Ысрайыл болар» диен сөзи гелипди. ³²Ол шол дашлардан Реббе гурбанлык сыпасыны гурды. Сонра ол гурбанлык сыпасының төверегинде ики керсен тохум сыгжак чукур газды. ³³Ондан соң ол одунлары бир ере үйшүрип, өкүзи союп бөлекледи-де, олары одунларың үстүндө гойды. Сонра ол: «Дөрт челеги сувдан долдурың-да, олары якма гурбанлыгының үстүне ве одунларың үстүне дөкүн» дийди. ³⁴Ыляс пыгамбер: «Муны ене бир гезек гайталаң» дийди. Олар сувы икинжи гезек гайталап гуйдулар. Ол: «Муны үчүнжи гезек гайталаң» дийди. Олар сувы үчүнжи гезек гуйдулар. ³⁵Шейдип, сув гурбанлык сыпасының төверегине акып, чукуры долдурды.

³⁶Агшам гурбанлык хөдүрленмели вагты Ыляс пыгамбер гурбанлык сыпасына голай гелип, шейле дилег этди: «Эй, Ыбрайымың, Ысхагың, Ысрайылың Хурайы Реб, бу гүн Сен Ысрайылда Хурайдыгыңы, мениң гулундыгымы, мениң бу әхли затлары Сениң табшырыгың билен эдйәндигими субут эт. ³⁷Дилегими эшит, я Реб, маңа жогап бер! Бу халк Сен Реббиң Хурайдыгыңы ве олары ызларына, Өзүңе чагырандыгыңы билсин». ³⁸Шейдип, Реб ашак от индерип, якма гурбанлыгыны, одунлары, дашлары ве топрагы яндырды, хатда чукурдакы сувы-да гурадып ташлады. ³⁹Бүтин халк муны гөрүп, йүзин йыкылып: «Реб Хурайдыр! Реб Хурайдыр!» дийди. ⁴⁰Ыляс олар: «Багалың пыгамберлерини тутуң, оларың екежеси-де гачмасын» дийди. Адамлар оларың барыны тутдулар. Ыляс Багалың пыгамберлерини

Кишон чешмесине гетирип, олары шол ерде өлдүрди.

Гуракчылыгың соңы

⁴¹Ыляс Ахаба: «Гит-де, ийип-ич, чүнки гүйчли ягшың сеси гелйэр» дийди. ⁴²Шейдип, Ахап ийип-ичмэге гитди. Ыляс пыгамбер болса Кармел дагының чүр депесине чыкып, ики бүкүлип, келлесини дызларының арасында гойды. ⁴³Ыляс пыгамбер өз хызматкэринэ: «Бар, деңзе тарап серет» дийди. Хызматкэр деңзе тарап серетди-де: «Ол ерде гөрүнйэн зат ёк» дийди. Ол хызматкэринэ шол бир херекети еди гезек гайталамагы буюрды. ⁴⁴Единжи гезекде хызматкэр: «Серет, деңизден элиң аясы кимин бир бөлежик булут ёкары галып баря» дийди. Онсоң Ыляс пыгамбер хызматкэринэ: «Гит-де, Ахаба ат арабасыны тайярлап, өйүне гитмегини табшыр, ёгсам ягыш оны ёлундан саклар» дийди. ⁴⁵Бир салымдан соң асманың йүзүни гара булут бүрөп, ел туруп, гүйчли ягыш ягды. Ахап арабасына мүнүп, Йизрегел галасына гитди. ⁴⁶Ыляса Реббин гүйжи гелди. Ол донуны билине гушап, тэ Йизрегелиң дервезесине ченли узак ёла Ахабың өңүндөн ылгап гитди.

19-нжы бап

Ыляс пыгамбер Синай дагында

¹Ахап Ылясың бар эден затлары, пыгамберлери нэдип гылыч билен өлдүрөндиги барада аялы Изебеле гүррүң берди. ²Онсоң Изебел Ыляса чапар ёллап: «Эртир шу вагтлар мен сениң өзүңи хем шол өлдүрүлөн

пыгамберлериң гүнүне салмасам, гой, онда худайлар маңа-да муны ве мунданам бетерини гөркезсин» дийди. ³Ыляс бу хабары эшидип горкды. Ол өз жаныны гутармак үчин гачып, Яхуданың Беершеба галасына гелди. Ол хызматкэрини шол ерде галдырды. ⁴Ыляс пыгамбериң өзи болса чөлде бир гүнлүк ёл йөрөп, гелип, бир гырымсы сүбсе агажының ашагында отурды-да, өз өлүмини дилэп: «Бесдир, я Реб, инди мениң жанымы ал, чүнки мен аталарымдан говы дёлдирин» дийди. ⁵Соңра ол гырымсы сүбсе агажының ашагында ятды-да, ука гитди. Инэ, бирденкэ бир перишде Ылясы ырап: «Тур-да, ийип-ич» дийди. ⁶Ыляс пыгамбер төверегине гаранжаклады. Инэ, гөрсе, онуң башужунда гызгын дашың үстүнде биширилен чөрек билен бир күйзе сув барды. Ол ийип-ичип, енде ятды. ⁷Реббин перишдеси икинжи гезек гелип, оны ырап: «Тур-да, ийип-ич, ёгсам бу сыяхат гаты узак ве кын болар» дийди. ⁸Ыляс пыгамбер туруп ийип-ичди. Онсоң ол нахарың гүйжүне кырк гижэ-гүндизлэп ёл йөрөп, Худайың дагы Хоробе^a гелди. ⁹Ыляс пыгамбер ол ерде бир говага гирип, гижэни шол ерде гечирди.

Онсоң Ыляса Реббин шу сөзи аян болды: «Ыляс, сен бу ерде нэме ишлэп йөрсүң?» ¹⁰Ыляс Оңа шейле жогап берди: «Мен Хөкмүрован Худай Реббе гаты вепалы болдум. Ысрайыллар Сениң эхтиңи унудып, Сениң гурбанлык сыпаларыңи йыкып, Сениң пыгамберлериңи өлдүрдилер. Мениң диңе еке өзүм галдым. Олар шу вагт

^a 19:8 *Хореп* – бу Синай дагының бейлеки ады.

мениң жанымга каст этмек үчин мени ызарлап йөрлер».

¹¹Реб Бляса: «Дашары чык-да, дагда Мениң хузурымда дур, чүнки Мен-Реб шол ерден гечерин» дийди. Реббиң өнүнде даглары, дашлары ярян шейле бир гүйчли ел турды, йөне Реб елиң ичинде геплемеди. Елден соң ертитреме болды, йөне Реб ертитремеде хем геплемеди. ¹²Ертитремеден соң от гелди, йөне Реб одуң ичинде-де геплемеди. Отдан соң мылайым, пессай сес гелди. ¹³Бляс муны эшиденде, йүзүни донуна бүрәп, дашары чыкып, говагың агзында дурды. Ине, бир сес гелип, оңа: «Бляс, сен бу ерде нәме ишләп йөрсүң?» дийди. ¹⁴Бляс Оңа шейле дийип жогап берди: «Мен Хөкмүрован Худай Реббе гаты вепалы болдум, чүнки ысрайыллар Сениң әхтиңи унудып, Сениң гурбанлык сыпаларыңы йыкып, пыгамберлериңи өлдүрдилер. Инди мен еке галдым. Олар мениң жанымга каст этмек үчин мени ызарлап йөрлер». ¹⁵Онсоң Реб Бляс пыгамбере шейле дийди: «Бар, чөл ёлы билен ызыңа гит-де, Дамаска совул. Ол ере бар-да, Хазайылың башына яг гуюп, оны Сирияның үстүнден патышалыга сайла. ¹⁶Шейле хем Нимшиниң оглы Ехувың башына яг гуюп, оны Ысрайылың үстүнден патышалыга сайла; Абелмехоладан болан Шапатың оглы Эляшаның башына яг гуюп, оны өз орнуңа пыгамберлиге сайла. ¹⁷Хазайылың гылыжыңдан гутуланы Еху өлдүрер, Ехувың гылыжыңдан гутуланы болса Эляша өлдүрер. ¹⁸Мен Ысрайылда Багал бутуна сежде этмедик, оны өпмедик еди мүң адамы аман галдырамын».

Эляша Бляс пыгамбериң шәгирди боля

¹⁹Шейдип, Бляс ол ерден гидип, Шапатың оглы Эляшаны тапды. Ол ер сүрүп йөрди. Онуң өнүнде он ики жүбүт өкүз барды. Эляша он икинжи жүбүтиң янындады. Онуң янындан геченде, Бляс өз донуны онуң эгнине атды. ²⁰Эляша өкүзлерини ташлап, Блясың ызындан ылгады. Эляша Бляса: «Мен өңүрти энем-атам билен хошлашайын, онсоң сениң ызыңа дүшейин» дийди. Бляс оңа: «Бар, гидибер, йөне сен мениң эден ишимиң нәме аңладяндыгыны билйәнсиң» дийди. ²¹Эляша Бляс пыгамбериң янындан гайдып, бир жүбүт өкүзиң боюнтырыкларыны айрып, оларың дамагыны чалды. Азалаң агачларыны якып, өкүзлериң этлерини биширип, халка пайлады, халк оны ийди. Ондан соң Эляша гидип, Бляс пыгамбериң ызына эерип, онуң шәгирди болды.

20-нжи бап

Бенхадат Самария хужүм эдйәр

¹Сирияның патышасы Бенхадат өзүниң бүтин гошуныны топлады. Онуң янында атлар, сөвеш арабалары билен бирикде отуз ики саны хан барды. Ол Самария гаршы йөриш эдип, онуң дашыны габап, гала хужүм этди. ²Бенхадат гала ысрайыл патышасы Ахаба чапарлардан шейле хабар ёллады. ³Бенхадат Ахаба: «Сениң күмшүң, алтының мениңкидир; сениң иң овадан аяларың ве иң гүйчли огулларың-да мениңкидир» дийди. ⁴Ысрайыл патышасы Ахап Бенхадата шейле жогап

берди: «Эй, мениң женап патышам, сениң айдышың ялы болар; мен ве мениң әхли задым сениңкидир». ⁵ Чапарлар ене-де Ахабың янына дола- нып гелип: «Бенхадат шейле диййәр дийдилер: „Мен саңа адам иберип, күмшүни, алтыныңы, аялларыңы, чагаларыңы маңа гетирип бер дий- дим. ⁶ Муңа гарамаздан, мен эртир шу вагтлар эмелдарларымы сениң яныңа иберерин. Олар сениң көшгү- ци ве сениң адамларың өйлериңи дө- күп, гөзлериңе якан затларыңы алып гайдарлар“» дийди.

⁷ Онсоң ысрайыл патышасы юрдун әхли яшулуларыңы чагырып, олар шейле йүзленди: «Середин! Бу адам пислик агтаряр! Ол чапарлар ёллап, мениң аялларымы, огулларымы, ал- тын-күмшүми талап этди, мен-де боюн гачырмадым». ⁸ Онсоң әхли яшулулар ве халк Ахаба: «Бенхада- да гулак асма ве онуң билен ылалаш- ма» дийдилер. ⁹ Шейлелик билен Ахап Бенхададың чапарларына шейле дий- ди: «Женабым патыша шейле дийиң: „Бу гулуңдан илки соран затларыңы берерин, йөне сениң мениң көшгүми ве әхли адамларың өйлериңи дөкүп, гөзүңе якан затларыңы алып гитмек пикириң билен ылалашмаярын“». Ча- парлар гидип, оңа бу жогабы етирди- лер. ¹⁰ Бенхадат ене-де чапарларыңы Ахабың янына ёллап, шейле дийди: «Мен Самарияны ер билен егсан эт- мек үчин әгирт улы гошун гетире- рин. Эгер Самариядан эсгерлери- миң овучларыңы долдурмага етер- лик тоз тапылса, гой, онда худайлар маңа муны ве мунданам бетерини гөркезин». ¹¹ Ысрайылың патышасы Бенхадада шейле жогап берди: «Сө- веше уграян сөвешден үстүн чыкып,

ызына доланып гелиән эсгер кимин өвүнмели дәлдир». ¹² Бенхадат бу ха- бары эшиденде, ханлар билен ча- дырда шерап ичип отырды. Ол өз эсгерлериңе: «Нызама дуруң» дий- ди. Олар гала хүжүм этмәге ныза- ма дурдулар.

¹³ Шол вагт бир пыгамбер ысрайыл патышасы Ахабың янына барып, Реб саңа шейле диййәр: «Бу әгирт улы го- шуны гөрийәрсинми? Шу гүн Мен оны сениң элиңе берйәрин. Ана, шонда сен Мениң Ребдигими билерсин» дийди. ¹⁴ Ахап ол пыгамберден: «Бу еңиш кимиң үсти билен газанылар?» ди- йип сорады. Ол пыгамбер: «Бу еңиш велят хәкимлериңиң хызматында- кы яш эсгерлериң үсти билен газа- нылар» дийип жогап берди. Онсоң Ахап: «Уршы ким башлар?» дийип сорады. Пыгамбер: «Сен башларсын» дийип жогап берди. ¹⁵ Онсоң Ахап велят хәкимлериңиң хызматында- кы яш эсгерлери топлады, олар ики йүз отуз икидилер. Ондан соң ол Ыс- райылың бүтин гошуныңы топлады, олар еди мүңдүлер.

¹⁶⁻¹⁷ Велят хәкимлериңиң хызма- тындакы яш эсгерлер гүнортан хү- жүме башладылар. Бенхадат болса өзи билен ылалашык баглашан отуз ики патыша билен чадырда шерап ичип, серхош болуп отырды. Бенхададың Самария иберен эсгерлери оңа: «Бир топар эсгерлер Самариядан чыкып гелийәрлер» дийип хабар бердилер. ¹⁸ Бенхадат: «Ярашык үчин геленем болсалар, урушмак үчин геленем бол- салар олары дири тутуң» дийди.

¹⁹ Велят хәкимлериңиң хызматында- кы яш эсгерлер эййәм йөрише чы- кыпдылар. Ысрайыл гошуны-да ола- рың ызы билен гелийәрди. ²⁰ Оларың

херси өз гаршыдашыны өлдүрди. Сириялылар гачдылар, ысрайыл гошуну оларың ызларындан ковды. Сирия патышасы Бенхадат атлы бейлеки сөвеш арабалы гошуну билен гачып гутулды. ²¹Ысрайыл патышасы Ахабың баштутанлыгындакы ысрайыл гошуну йөрише чыкып, сириялыларың атлы гошунуның ве сөвеш арабаларының үстүне чозуп, олары дерби-дагын этди.

²²Соңра пыгамбер ысрайыл патышасының янына гелип, оңа шейле дийди: «Гит-де, гүйч топла, сересаплы мейилнама дүз, чүнки индики бахарда Сирия патышасы Бенхадат тэзеден сениң үстүне хужүм эдер».

Бенхададың икинжси чозушы

²³Сирия патышасының эмелдарлары оңа шейле дийдилер: «Ысрайылларың худайлары байырларың худайлары болансоң, олар бизден гүйчли чыкдылар. Эгер олар билен дүзлүкде урушсак, биз хөкман олардан гүйчли чыкарыс. ²⁴Сен шейле хем патышалары айрып, оларың ерине веляят хәкимлерини белле. ²⁵Сөвешде йитирен улы гошунуң ялы, тэзеден, шол бир мукдардакы атлы ве сөвеш арабалы эгирт улы гошун топла. Соңра олар билен дүзлүкде уруш эдерис, биз хөкман олардан үстүн чыкарыс». Патыша оларың сөзүни диңлөп, айдышлары ялы хем этди.

²⁶Бахар паслында Бенхадат Сирия гошунуны топлап, Ысрайылың гаршысына уруш этмек үчин Апеге гитди. ²⁷Ысрайыл гошуну топланып, азык билен үпжүн эдиленден соң, олар сириялыларың гаршысына чыкдылар. Ысрайыллар оларың гаршысында ики хатар кичи гечи сүрүси кимин ныза-

ма дурдулар. Сириялыларың гошуну болса тутуш дүзлүги долдурды.

²⁸Худайың адамы Ысрайылың патышасының янына гелип, Реб шейле диййәр: «Сириялыларың: „Реб байыр худайыдыр, дүз худайы дэлдир“ диендиклери үчин, Мен бу эгирт улы гошуну сениң элиңе берйәрин. Ана, шонда сен Мениң Ребдигими билерсин» дийди. ²⁹Олар еди гүнлөп, бири-бириниң гаршысында дүшледилер. Онсоң единжи гүни уруш башланып, ысрайыллар бир гүнүң ичинде сириялыларың йүз мүң пыяда гошунуны гырдылар. ³⁰Сириялыларың аман галанлары Апек галасына гачып гирдилер. Гала гачып гирен йигрими еди мүң адамың үстүне дивар йыкылды.

Бенхадат хем гала гачып, ол шол ердәки бир ички отагда гизленди. ³¹Бенхададың эмелдарлары оңа: «Ысрайылың патышалары, рехимли патышалар дийип эшитдик. Гелиң, жул гейнип, бойнумыза йүп салып, өзүмизин боюн эгйәндигимизи гөркезмек үчин ысрайыл патышасы Ахабың янына гиделиң, белки-де, ол сени дери галдырар» дийдилер. ³²Шейдип, олар жул гейнип, боюнларына йүп салып, ысрайыл патышасының янына барып: «Сениң гулуң Бенхадат: „Хайыш эдйәрин, мени өлдүрмө“ диййәр» дийдилер. Ахап: «Ол энтәк дирими? Ол маңа доган ялыдыр» дийди. ³³Бенхададың эмелдарлары патышадан ягшы сөзө гарашярдылар. Олар патышаның агзындан чыкан доган сөзүни эшиден батларына, оны агзындан какып алып: «Хава, Бенхадат саңа доган ялыдыр» дийдилер. Онсоң Ахап: «Барың гидиң-де, Бенхадады мениң яныма гетириң» дийди. Шейдип, Бенхадат

Ахап патышаның янына гелди. Ахап Бенхадады өз сөвеш арабасына мүн-дүрди. ³⁴Бенхадат Ахаба: «Мен какамың сениң кақандан алан галаларыны ызына гайтарып берерин. Какамың Самарияда базарлар гуршы ялы, сен хем Дамаскда өзүне базарлар гур» дийди. Ахап: «Эгер сен шу берен вадаңа вепалы болсаң, мен сени бошадарын» дийди. Шейдип, Ахап Бенхадат билен әхт баглашып, оны бошатды.

Пыгамбер Ахабы язгаряр

³⁵Пыгамберлер топарындан болан башга бир пыгамбер Реббиң табышырыгы боюнча өз ёлдашына: «Мени ур» дийди. Ол пыгамбер оны урмақдан боюн гачырды. ³⁶Онсоң ол пыгамбер бейлеки пыгамбере: «Реббиң сөзүне гулак асмандыгын үчин сен мениң янымдан гиден бадына, сени бир ёлбарс өлдүрер» дийди. Яңкы пыгамбер бейлеки пыгамберин янындан гитди. Ёлда оңа бир ёлбарс габат гелип, оны өлдүрди. ³⁷Соңра ол башга бир адамы тапып, оңа: «Мени ур» дийди. Шейдип, ол адам пыгамбери уруп, оны яралады. ³⁸Соңра пыгамбер гөзлерини саргы билен даңып, ёлуң боюнда патыша гарашды. ³⁹Ахап патыша ёлдан гечип барярка, пыгамбер оны чагырып, шейле дийди: «Женабым, мен—гулуң сөвеш мейданының ортарасында сөвешип йөркәм, бир эсгер мениң яныма өз есир алан душманыны гетирип: „Шу адамы өз янында сакла. Эгер ол гачайса, сен оны өз жаның билен я-да ики пуддан говрак^а күмүш билен төләрсиң» дийди. ⁴⁰Мен—гулуң одур-будур ише гүйменип йөркә, яңкы адам йи-

тирим болды». Ысрайыл патышасы оңа: «Саңа эдил өз айдышың ялы жеза берлер» дийди. ⁴¹Пыгамбер хаял этмән гөзлериндәки саргыны айырды. Ысрайыл патышасы болса дессине онуң пыгамберлерин биридигини билди. ⁴²Онсоң пыгамбер Ахап патыша: «Реб шейле диййәр: „Мениң өлүме хөкүм эден адамымы элинден гойберендигиң үчин сениң өзүң онуң дерегине өлерсиң, онуң халкының башына гелжек бела сениң халкының башына гелер»» дийди. ⁴³Ысрайылдың патышасы Ахап йүзүни сортдурып, өз өйүне Самария гахарлы гитди.

21-нжи бап

Ахап Набодың үзүмчилигини эелейәр

¹Бираз вагтдан соң башга вакалар болуп гечди. Йизрегел галасында Самария патышасы Ахабың көшгүниң янында йизрегелли Набодың үзүмчилиги барды. ²Бир гүн Ахап Набода: «Маңа гөк өнүм экмәге ер болар ялы үзүмчилигиңи маңа бер, чүнки сениң үзүмчилигиң мениң көшгүме якындыр. Мен онуң дерегине саңа ондан хас оңат баг берейин. Эгер ислесең, мен саңа онуң бахасыны күмүш билен төлэйин» дийди. ³Эмма Набот Ахаба: «Ата-бабаларымдан галан мирасы саңа бермекден Худай сакласын!» дийди. ⁴Ахап йизрегелли Набодың айдан сөзүне йүзүни сортдуруп, гахарлы халда өйүне гайтды, чүнки Набот: «Аталарымың мирасыны саңа бермерин» дийипди. Ахап өйүне гелип, хич зат ийип-ичмезден дүшегине гечип, йүзүни терс өврүп ятды.

^а 20:39 *Ики пуддан говрак* – еврейче бир киккар. Бу такм. 34 кг деңдир.

⁵Аялы Изебел Ахабың янына гелип, ондан: «Сен хич зат иймән-ичмән, нәме бейле ынжалыксыз гөрүнйәрсин?» дийип сорады. ⁶Ахап аялына шейле жогап берди: «Мен йизрегелли Набоды: „Үзүмчилигини маңа күмше сат я-да ислесен, онуң дерегине саңа башга бир үзүмчилик берейин“ дийдим. Ол маңа: „Үзүмчилигими саңа сатжак дәл“ дийди». ⁷Аялы Изебел оңа: «Ысрайыла патышалык эдйән сен дәлми нәме? Тур, нахарыңи ийде, гөвнүни хошла; йизрегелли Набодың үзүмчилигини саңа мениң өзүм алып берерин».

⁸Шейдип, Изебел Ахабың адындан хатлар язып, олары Ахабың мөхүри билен мөхүрледи-де хатлары Йизрегел галасында яшаян яшулулар, беглере иберди. ⁹Ол хатларда шейле язылыпды: «Агыз беклемеги ыглан эдиң-де, Набоды халкың өңүнде төрде отурдың. ¹⁰Онуң гаршысында хем ики саны дейюс адамы отурдың ве олар: „Сен Худайы, патышаны нәлетледиң“ дийип, ол барада гүвәлик этсинлер. Онсоң Набоды галадан дашарык чыкарың-да, дашлап өлдүриң». ¹¹Йизрегел галасының адамлары, яшулулары ве беглери Изебелің өзлерине иберен хатында табшырышы ялы хем этдилер. ¹²Олар агыз беклемеги ыглан эдип, Набоды халкың өңүнде хорматлы ерде отуртдылар. ¹³Ики саны дейюс гелип, онуң гаршысында отурды. Олар халкың өңүнде Набот барада гүвәлик эдип: «Набот Худайы, патышаны нәлетледи» дийдилер. Шейдип, олар Набоды галаның дашына чыкарып, шол ерде дашлап өлдүрдилер. ¹⁴Соңра олар Изебеле: «Набот дашланып өлдүрилди» дийип хабар ибердилер.

¹⁵Набодың дашланып өлдүрилденги барадакы хабары эшиден бадына, Изебел Ахабың янына барып: «Гит-де, йизрегелли Набодың саңа күмше сатмакдан боюн гачыран үзүмчилигини ээле, чүнки Набот өлдүрилди» дийди. ¹⁶Йизрегелли Набодың өлдүрилденги барада эшиден бадына, Ахап онуң үзүмчилигини эелемәге гитди.

¹⁷Онсоң тишбели Ыляс пыгамбере Реббін сөзи аян болды: ¹⁸«Сен Самария патышалык эдйән ысрайыл патышасы Ахабың янына гит. Ол хәзир Набодың үзүмчилигиндедир. Ол оны өз эчилигине алмага гитди. ¹⁹Сен оңа Реб шейле диййәр дий: „Сен илки Набоды өлдүрдиң, инди хем онуң үзүмчилигини эелейәнми? Итлер Набодың ганыны ялан еринде сениң хем ганыңи яларлар“».

²⁰Ахап Ыляса: «Хә, душманым мени ахыры тапдыңмы?» дийди. Ыляс оңа: «Хава, мен сени тапдым, чүнки сен Реббін назарында йигренжи ишлери этмәге йүз урдуң! ²¹Шонуң үчин хем Реб шейле диййәр: „Мен сениң башыңдан бела индерип, сениң ёгуна янарын! Ысрайылда исле гул болсун, исле-де азат, пархы ёк, Ахабың эркек несиллериниң барыны гырарын. ²²Мениң гахарымы гетирип, ысрайыл халкына гүнә этдиренлигиң үчин сениң несиллериниң-де Небадың оглы Яробгамың ве Ахьяның оглы Багшаның несиллери ялы эдерин“. ²³Шейле хем Реб аялың Изебел барада шейле диййәр: „Изебели Йизрегел галасының голайында итлер иер. ²⁴Ахаба дегишли боланларың галада өленлерини итлер, дүзде өленлерини болса гушлар иер“» дийди.

²⁵(Реббін назарында йигренжи ишлери этмекде Ахапдан оздуран адам болманды. Ол бу пис ишлери аялы

Изебелиң итергиси билен этди. ²⁶Ахап Реб тарапындан ысрайылларың өңүнден ковуп чыкарылан аморлар ялы бутлара сежде эдип, иң нежис ишлери этди.) ²⁷Ахап бу сөзлери эшиденде, якасыны йыртып, жул гейнип, агыз бекләп, жулда ятып, улы гама батды. ²⁸Онсоң тишбели Ыляса Реббин шу сөзи аян болды: ²⁹«Ахабың өзүни Мениң өңүмде нәхили кичелдендигини гөрдүңми? Онун Маңа боюн эгендиги үчин Мен беланы Ахабың башына онун гүнлеринде гетирмән, огулларының гүнлеринде гетирерин».

22-нжи бап

Микая пыгамбер Ахаба дуйдуяра (2 Йыл язгылары 18:2-27)

¹Үч йыллап Сирия билен Ысрайылың арасында хич хили уруш болмады. ²Үчүленжи йыл Яхуда патышасы Ехошапат ысрайыл патышасы Ахабың янына гелди. ³Ысрайыл патышасы Ахап өз адамларына: «Сиз Рамотгилгадың бизе дегишлидигини билйәрсиниңми? Рамотгилгады Сирия патышасының элинден алмак үчин биз энтэк хич зат эдемзөк» дийди. ⁴Ахап Ехошапатдан: «Сен мениң билен Рамотгилгада хүжүм этмәге гидерсиниңми?» дийип сорады. Ехошапат ысрайыл патышасына: «Менем, халкам, атларам сениң хызматыңдадырыс» дийип жогап берди.

⁵Ехошапат сөзүни довам эдип, Ысрайылың патышасы Ахаба: «Өнүрти Ребден сорап гөрәй» дийди. ⁶Онсоң Ысрайылың патышасы Ахап дөрт йүзе голай пыгамбери топлап, олардан: «Мен Рамотгилгада хүжүм эдейинми я-да этмайинми?» дийип сорады. Олар: «Хүжүм эт, чүнки Реб

оны сениң элиңе берер» дийдилер. ⁷Эмма Ехошапат: «Бу ерде сорар ялы Реббин башга пыгамбери ёкмы?» дийди. ⁸Ысрайылың патышасы Ахап Ехошапада шейле жогап берди: «Ребден сорап гөрмәге ене бир пыгамбер бар, ол Йымла оглы Микая, йөне мен оны йигренйәрин. Ол маңа хич ягшы затлары пыгамберлик этмән, гайтам диңе бетбагтчылык хакында пыгамберлик эдйәр». Ехошапат: «Эй, патыша, бейле затлары дилине алма» дийди. ⁹Онсоң ысрайыл патышасы Ахап көшк эмелдарыны чагырып: «Гит-де, дессине Йымла оглы Микаяны шу ере гетир» дийди. ¹⁰Ысрайыл патышасы билен Яхуда патышасы Ехошапат шалык лыбасыны гейип, Самарияның дервезесиниң агзындакы харманда өз тагтларында отырдылар. Әхли пыгамберлер оларың өңүнде пыгамберлик эдйәрдилер. ¹¹Кенагананың оглы Сидкия өзүне демир шахлар ясап, шуны жар этди: «Реб шейле диййәр: „Сен шу шахлар билен сириялыларың үстүне хүжүм эдип, олардан үстүн чыкарың“». ¹²Әхли пыгамберлер шол бир зады пыгамберлик эдип: «Рамотгилгада гит, сен еңиш газанарсың. Реб оны патышаның элине берер» дийдилер.

¹³Микаяны гетирмәге гиден чапар оңа: «Әхли пыгамберлер патыша бир-агыздан хош сөзлери айдярлар; сен хем шолар ялы хош сөзлери айт» дийди. ¹⁴Микая: «Ребден ант ичйәрин, Реб маңа нәме дийсе, мен шоны хем айдарын» дийди.

¹⁵Микая патышаның янына гелди. Патыша ондан: «Микая, биз Рамотгилгада хүжүм эделими я-да этмелими?» дийип сорады. Микая: «Хүжүм эт, сен еңиш газанарсың. Реб

оны сениң элиңе берер» дийип жогап берди. ¹⁶Патыша оңа: «Маңа Реббин адындан хакыкатдан башга зат айтмазлыгы саңа нече гезек ант ичирмели?» дийди. ¹⁷Онсоң Микая: «Мен бүтин ысрайыллары даглардакы чопансыз гоюн сүрүси кимин дагынык халда гөрдүм. Реб шейле дийэр: „Буларың баштутаны ёк, оларың херси саг-саламат өйүне гайтсын“ дийди». ¹⁸Ысрайыл патышасы Ахап Ехошапада: «Мен саңа ол хич хачан ягшы зат хакда дөл-де, эйсем, диңе бетбагтчылык хакда пыгамберлик эдйэр дийип айтмадыммы нөмө?» дийди.

¹⁹Онсоң Микая шейле дийди: «Шонуң үчин хем сен Реббин сөзүне гулак гой. Мен Реббин Өз тагтында отураныны, гөгүң эхли гошунларының Онуң сагында ве солунда якин дураныны гөрдүм. ²⁰Реб шейле дийди: „Рамотгилгада гидип хелэк болмагы үчин, Ахабы ким ырып билер?“ Бири бир зат дийди, бейлекиси башга зат. ²¹Онсоң бир рух гелип, Реббин хузурында дуруп, шейле дийди: „Оны мен ыраын“. ²²Реб ондан: „Нөдип?“ дийип сорады. Ол Реббе: „Мен гидеринде, Ахабың эхли пыгамберлерини ялан сөзледерин“ дийип жогап берди. Онсоң Реб оңа: „Сен гит-де, оны ыр, сен муны башарарсың“ дийди. ²³Ине, гөрийәңми, Реб сениң эхли пыгамберлерини ялан сөзлетди. Реб сенин башыңа бела гетирер».

²⁴Онсоң Кенагананың оглы Сидкия Микая голай гелип, яңагына шарпык чалып: «Реб сөзүни маңа аян этмән, саңа аян эдер өйдйәңми?» дийди. ²⁵Микая: «Сен муны гизленмек үчин ички отага гирен гүнүң билерсиң» дийип жогап берди. ²⁶Ысрайыл патышасы Ахап шейле дийди: «Ми-

каяны ал-да, оны ызына, галаның хәкими Амона ве шазада Ёваша эл-тип бер. ²⁷Ёваша ве Амона патыша шейле дийэр дий: „Микаяны тус-сагхана салың-да, мен сөвешден саг-саламат доланып гелийәнчәм, оңа ачлыкдан өлмези ялы етерлик чөрек билен сув берин“». ²⁸Микая: «Эгер сен сөвешден саг-саламат доланып гелсең, онда Реб мен аркалы геплән дөлдир» дийди. Соңра ол: «Эй, жемагат, муны хеммәниз эшидин» дийди.

Ахабың өлүми

(2 Йыл язгылары 18:28-34)

²⁹Шейдип, Ысрайылың патышасы Ахап билен Яхуда патышасы Ехошапат Рамотгилгада хүжүм этмәге гитдилер. ³⁰Ысрайыл патышасы Ехошапада: «Мени танамазлар ялы, мен сөвеше эшигими үйтгедип гиржек, йөне сен өз шалык лыбасыңы гей» дийди. Шейдип, Ысрайылың патышасы эшигини үйтгедип, сөвеше гирди. ³¹Сирия патышасы өз сөвеш арабаларының отуз ики серкердесине: «Улы билен-де, кичи билен-де урушман, эйсем ялңыз Ысрайылың патышасы Ахап билен уруш эдиң» дийип табшырды. ³²Сөвеш арабаларының серкерделери Ехошапады гөрөнлеринде: «Шу хөкман Ысрайылың патышасы болмалыдыр» дийип, оңа хүжүм этмек үчин шол тарапа совулдылар. Ехошапат бар сесине гыгырды. ³³Сөвеш арабаларының серкерделери онуң Ысрайылың патышасы Ахап дөлдигини гөрөнлеринде, ызларына доландылар. ³⁴Бир адам яйыны чекип, төтөндөн Ысрайылың патышасының совудының арасындан урды. Патыша өз арабачысына: «Ат арабасыны ыза өвүрде, мени сөвешин ичинден чыкар, мен

яраландым» дийди. ³⁵Шол гүн сөвеш гаты гызгалаңдыды. Патыша өз сөвеш арабасында сириялылара тарап бакып дурды. Онуң ярасының ганы арабаның ичи билен ашаклыгына сырыгып акярды; ол агшамара өлди. ³⁶Соңра Гүн яшар чагында, Ысрайылың гошунының серкерделери: «Хер кес өз галасына, хер кес өз юрдуна гитсин» дийип жар чекдирдилер.

³⁷Шейдип, патыша өлди. Ахап патышаны Самария гетирип, шол ерде жайладылар. ³⁸Ахабың сөвеш арабасыны болса Самария ховзуның башында ювдулар. Лолулар хем шол ховузду сува дүшердилер. Реббиң әхли айданлары бержай болды: итлер онуң ганыны ялады. ³⁹Ахабың галан ишлери, әхли эден ишлери, пил дишинден гуран көшги ве әхли гуран галалары барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ⁴⁰Шейдип, Ахап ата-бабаларына говушды. Оглы Ахазя онуң ерине патыша болды.

Яхуда патышасы Ехошапат

⁴¹Ысрайыл патышасы Ахабың шалыгының дөрдүнжи йылында Асаның оглы Ехошапат Яхуда патыша болды. ⁴²Ехошапат Яхуда патыша боланда отуз бәш яшындады. Ол йигрими бәш йыл Иерусалимде патышалык этди; онуң әжесиниң ады Азуба. Ол Шилхиниң гызыды. ⁴³Ехошапат Реббиң назарында догры ишлерини эдип, какасы Асаның ёлларындан йөрәп, олардан чыкмады. Эмма Яхудадакы сеждегәхлер энтек хем айрылманды. Халк энтек хем сеждегәхлерде гурбанлык берип, якымлы ыслы тү-

тетги якярды. ⁴⁴Яхуда патышасы Ехошапат ысрайыл патышасы билен ярашык баглашды.

⁴⁵Ехошападың галан ишлери, гөркезен гайдусызлыгы ве эден сөвешлери барада яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ⁴⁶Ехошапат какасы Асаның гүнлеринде гойболсун эдилен сеждегәхлериң азгын эркеклериниң галаныны юртдан долы ёк этди.

⁴⁷Эдомда хич патыша ёкды, дине яхуда патышасы тарапындан белленен векил барды. ⁴⁸Опырдан алтын гетирер ялы Ехошападың деңиз гәмилери барды, йөне олар Опыра етип билмедилер, чүнки Эсёнгебере геленлеринде, оларың гәмилери чагшады. ⁴⁹Шонда Ахабың оглы Ахазя Ехошапада: «Гой, мениң адамларым сениң адамларың билен гәмилерде гитсинлер» дийди. Эмма Ехошапат мунуң билен разылашмады.

⁵⁰Ехошапат ата-бабаларына говушды. Ол атасы Давут галасында, аталарының янында жайланды. Онуң орнуна оглы Ехорам патыша болды.

Ысрайыл патышасы Ахазя

⁵¹Яхуда патышасы Ехошападың шалыгының он единжи йылында Ахабың оглы Ахазя Самарияда Ысрайыла патыша болды; ол Ысрайылда ики йыл патышалык этди. ⁵²Ахазя Реббиң назарында йигренжи ишлери эдип, өз әжесиниң, какасының хемде Ысрайыла гүнә этдирен Небадың оглы Яробгамың ёлларындан йөреди. ⁵³Ол Багала сежде этди ве эдил өз какасы ялы, Ысрайыл Худайы Реббиң гахарыны гетирди.

